

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΘ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 |

1 ΜΑΪΟΥ 1952

| ΑΡΙΘ. 10

ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ Κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΣΕΒΕΣ ΠΛΗΡΩΜΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ *

* Αριθ. Πρωτ. 809

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῇ Ἀπριλίου 1952

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά.

«Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»!

Ἡ θριαμβευτικὴ αὐτῆ διαβεβαίωσις τῶν ἐν Σιών συνηγμένων Ἀποστόλων καὶ Μαθητῶν ἀντηχεῖ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ὡς νικητήριος ἰαχὴ εἰς τὰ στόματα τῶν πιστῶν. Ἡ διακήρυξις αὐτῆ ἀποτελεῖ τὴν δικαιοσιν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὴν νίκην τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐγγύησιν τῆς λυτρώσεως τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὴν δύναμιν τοῦ Εὐαγγελίου, τὴν πέτραν τῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν, τὸν θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας. Ὡσπερ ὁ ἦχος τῆς βροντῆς μεταδίδεται καὶ πολλαπλασιάζεται ἀπὸ φάραγγος εἰς φάραγγα, οὕτως ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταδίδεται ἡ ἠχὴ τῆς διακηρύξεως ταύτης: «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»!

Χθὲς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦτο ὡσεὶ ἀνθρώπος ἀβοήθητος· ὁ βασιλεὺς τῶν ἀγγέλων περιεβάλλετο ψευδῇ πορφύραν καὶ ἐδεῖτο περιτιθέμενος ἀκάνθινον στέφανον· ὁ κυρίαρχος πάσης τῆς κτίσεως δεδεμένος ἐκρίνετο ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου· ὁ ἔχων θρόνον τὸν οὐρανὸν ἠωρεῖτο κρεμάμενος ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ· ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς προσελογίσθη μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς τάφον. Ἀλλὰ ἀναπεσὼν ἐκοιμήθη ὡς λέων καὶ ἀνέστη σήμερον διαδεδημένος, ἀντὶ τοῦ ἀκανθίνου στεφάνου, τὸ διάδημα τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου. Τὸ πένθος ἐστράφη εἰς εὐφροσύνην καὶ ὁ κοπετὸς εἰς χαρὰν· ὁ κλανθμὸς τῆς ἐσπέρας τὸ πρῶτ μετετρέπη εἰς ἀγαλλίασιν· ἐπλήσθη χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὸ στόμα τῶν Ἀποστόλων καὶ

τῶν Μαθητῶν· «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»!

Τοιαύτῃ ἢ περὶ ἡμᾶς οἰκονομία τοῦ Θεοῦ, «οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ ἀναστῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ». Ἐπὶ τῇ ἀναστάσει ταύτῃ ἐορτάζει σήμερον ἡ Ἐκκλησία, καὶ χαίρει ἡ Οἰκονομὴν καὶ σικριτᾶ ἢ σύμπασα Κτίσις. Ἡμέρα ἀναστάσεως σήμερον, ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, ἡμέρα κλητῆ καὶ ἀγία, ἐορτὴ ἐορτῶν καὶ πανηγυρις πανηγύρεων. Χαίρετε, οἱ λαοί· οἱ βροτοί, ἀγαλλιᾶσθε. Τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεως διαλύει τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου· ἡ κραταιὰ χεὶρ τοῦ Θεοῦ νικᾷ τὴν δύναμιν τοῦ Ἄδου· ὁ λευχειμωνῶν ἄγγελος ἀποκυλλεῖ τὸ βάρος τῶν ἐγκοσμίων θλίψεων ἀπὸ τοῦ τάφου, ἐν τῷ ὁποίῳ δύνει ἡ παροῦσα ζωὴ, νέα ζωὴ ἀνατέλλει· ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης Χριστὸς ἀνέτειλε δι' ἡμᾶς ἐκ τοῦ τάφου· «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»!

Δεῦτε λοιπόν, δεῦτε, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, λάβετε φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός καὶ προσέλθωμεν ἅπαντες λαμπαδηφόροι τῷ προΐοντι ἐκ τάφου Χριστῷ. Οὗτος εἶναι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ, οὗτος κείται εἰς ἀνάστασιν ἡμῶν εἰς ἀνάστασιν τῶν ἀτόμων, ἀπὸ τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας· εἰς ἀνάστασιν τῶν λαῶν, ἀπὸ τῶν διχοστασιῶν καὶ ἐρίδων. Συγχωρήσωμεν πάντα τῇ ἀναστάσει καὶ ἀλλήλους ἐν ἀγάπῃ περιπτωξόμεθα καὶ γινώμεθα ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι ἐν τῇ πίστει καὶ περισσεύωμεν ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ὁ κόπος ἡμῶν, διότι «Ἠγέρθη ὁ Κύριος ὄντως»!

Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τοῦ δίδόντος ἡμῖν τὸ νίκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

*) Ἀνεγνώσθη ἀπὸ τοῦ Ἀμβωνος ἀντὶ κηρύγματος τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀναστάσεως.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πασχάλιος Ἐγκύκλιος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου.— **Μητροπολίτου Λαρίσης Δωροθέου**, Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐκκλησ. περιουσίας. Ἀγόρευσις ἐνώπιον τῆς Ἱεραρχίας.— **Μητροπολίτου πρῶην Δήμου Βασιλείου**, Σκύριοι Ἀρχιερεῖς.— **Ε. Γ. Μ.** Ἀναστάσιμα προανακρούσματα τῆς ὕμνολογίας τῶν Παθῶν.— **Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Σ. Ράμφου**, Ἡ Ζωοδόχος Πηγή.— **Αμίλια Σ. Ἀλιβιζάτου**, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Οἱ μικτοὶ γάμοι.— **Σπύρου Μελά**, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ὁ παράγων τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν Ἑλλην. Ἐπανάστασιν τοῦ 1821.— **Σοφοκλέους Δώλη**, Διὰ τι στεροῦ μεθὰ μορφωμένον Κλήρον.— **Παρατηρήσεων Στήλη**: Ἐπὶ μιᾶς συζητήσεως. Τὰ «Καλλιτεία». Ὁ κύριος συντελεστής τῆς εἰρήνης.— **Χρονικά**.— **Βιβλιογραφία**.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Ἀγόρευσις τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας Σεβ. Μητροπολίτου Λαρίσης κ. Δωροθέου κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν τῆς Ἱεραρχίας.

Πρωτίστως πρέπει εἰς τὸ ἀπασχολοῦν τὴν Ἐκκλησίαν σήμερον πρὸς λύσιν ζήτημα τῆς περιουσίας της νὰ τονισθῇ ὅτι εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ἡ Κυβέρνησις συζητεῖ μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν περὶ τῆς καὶ δι' ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων πληρώσεως μιᾶς κοινωνικῆς ἀνάγκης, τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἀκτημόνων, καθόσον, ὁσάκις τοῦτο εἰς τὸ παρελθὸν ἔλαβε χώραν, ἡ Κυβέρνησις μόνη προήχεται εἰς σχετικὰ ἀποφάσεις, καὶ διὰ νόμων, ὡς ὁ 1072 καὶ ἄλλοι ἐπακολουθήσαντες, προέβαιναν εἰς τὴν ἀπαλλοτριῶσιν κτημάτων τῆς Ἐκκλησίας, μὴ ἐρωτωμένης φυσικά. Τοῦτο εἶναι πρὸς τιμὴν τῆς Ἐκκλησίας, σημαῖνον ὅτι ἡ Ἐκκλησία σήμερον εἶναι παράγων ὑπολογίσιμος, τοῦ ὁποίου ἡ δύναμις δὲν παροράται οὔτε καὶ ὑποτιμᾶται, ἐκτὸς τῆς ιδιότητος τοῦ Θείου Καθιδρύματος καὶ τῶν Ἐθνικῶν περὶ γαμῶν, ἃς ἔχει, ἅτινα τίθενται ἐν πρώτῃ γραμμῇ. Καὶ ἐνῶ εἰς παρελθούσας ἐποχὰς ἔβλεπὲ τις τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, ἰδίᾳ ἀπερᾶντους συμπαγεῖς αὐτῆς ἐκτάσεις, διὰ νόμων ψηφισομένων ἐν μιᾷ νυκτί, νὰ διαρπάζηται τοῦτ' αὐτό, σήμερον, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1949, παρατηρεῖ τὸ ἀντίθετον. Ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία παρακάθηται εἰς Ὑπουργικὰ Συμβούλια καὶ συζητεῖ, καὶ ἀντικρούει, καὶ προτείνει, καὶ ἀπορρίπτει. Ἐμφανίζεται ἡ Ἐκκλησία εἰς Συνταγματικὰς Ἐπιτροπὰς καὶ ὁμιλεῖ καὶ οὐ μόνον ἀκούεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται, ὥστε νὰ ἀνατρέπωνται ληφθεῖσαι προηγουμένως κατ' αὐτῆς ἀποφάσεις. Λαμβάνει μέρος ἡ Ἐκκλησία εἰς ἐπίσημους καὶ ἀνεπίσημους συσκέψεις καὶ ἀκούει προτάσεις, ἀλλὰ καὶ ἀκούεται εὐλαβῶς, ὅταν ἀντικρούη αὐτάς· ζητεῖ καὶ ὀρίζει αὐτὴν πολλάκις τὰ ὅρια, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ φθάσῃ καὶ ἐπιμένει εἰς τὰς προβαλλομένας ἀξιώσεις της.

Ὅταν ταῦτα ἔχη τις ὑπ' ὄψει καὶ ἐπὶ πλέον ὅτι ὅλα αὐτὰ διεξάγονται μετ' εὐλαβῆ χειρισμὸν ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, συνάγει τὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἐποχῶν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἴσταται ἐδραία εἰς τὴν θέσιν της, ἣν καθορίζουσιν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες καὶ ὑπαγορεύει ἡ ὑφισταμένη σχέσις συναλληλίας μετὰ τοῦ Κράτους.

Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πρέπει νὰ ἐπαινέσωμεν καὶ τὴν στάσιν τοῦ Κράτους, ἐξ ἑτέρου, μὴ ἐπιθυμοῦντος, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε προκύπτει, νὰ συγκρουσθῇ μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ, τοῦναντίον, δεχομένου τὴν μετ' αὐτῆς συζήτησιν καὶ συσχεπτομένου διὰ τὴν ἐξέυρεσιν τοῦ καταλλήλου τρόπου πρὸς τοῦτο.

Ἡ Ἐκκλησία, καίτοι ὑπέστη τόσας ἀφαιμαξείας μέχρι τοῦ νῦν, δὲν ἐκουράσθη ὁμως χορηγοῦσα καὶ δωρομένη, ὅτε δέ, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1917, ἀφαιρουμένη διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ. Θέσασα ὡς σκοπὸν, πρὸς τὴν πνευματικὴν βοήθειαν, καὶ τὴν ὑλικὴν τοιαύτην τῶν τέκνων της, ἐθεώρησεν ὑποχρέωσιν αὐτῆς τὴν παροχὴν ἐκ τῆς ἰδίας της περιουσίας τῶν μέσων, δι' ὧν τὰ παιδιὰ της εἶτε θὰ ἐστεργάζοντο, εἶτε θὰ εὐρισκον θεραπείαν ἐν ταῖς ἀσθενείαις των, εἶτε θὰ εἶχον τὸν τόπον τῆς ἐκγυμνάσεώς των διὰ νὰ γίνοντο καλοὶ τῆς Πατρίδος στρατιῶται, εἶτε θὰ ἠσχοῦντο ἐν γυμναστηρίοις, εἶτε θὰ ἐξεπαιδεύοντο ἐν σχολείοις, εἶτε θὰ ἐστόλιζον διὰ πλατειῶν καὶ ἄλλων κοινῆς ὠφελείας ἔργων τὰς πόλεις των, συγχρόνως δὲ τὴν παροχὴν μέσων καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ Κράτος δι' ἀνάγκας κρατικὰς. Μία μικρὰ περιουσία ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὰς κεντρικώτερας τῶν ὁδῶν πεῖθει περὶ τῆς ἀληθείας τούτων. Καὶ εἶναι ἔτι πλέον ἀξία ἐκτιμῆσεως ἡ χειρονομία τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὅτι ἄνευ τινός, ὡς τὰ πολλά, ἀποζημιώσεως, ἄνευ οὐδενὸς οἰκονομικοῦ ἀντικρούσματος, ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ περιουσία, ἀξίας πολλῶν ἑκατοντάδων δισεκατομμυρίων σημερινῶν δραχμῶν, ἐδωρεῖτο ἢ διηρπάζετο, ἢ δὲ Ἐκκλησία βαθμηδὸν ἐστερεῖτο μετ' ἐκάστην τοιαύτην ἀφαίρεσιν τῶν πόρων αὐτῆς, φθάσασα τέλος καὶ μετὰ τὸν νόμον «Περὶ ἀποσβέσεως ἀγροτικῶν χρεῶν», τὸν νόμον τῆς δραχμοποιήσεως 18]44, μετὰ τοὺς χρόνους τῆς κατοχῆς, εἰς τὸ σημεῖον νὰ ζητῇ τὴν ὑλικὴν ἐνίσχυσιν ἀπὸ τοῦ Κράτους καὶ νὰ συντηρῆται μέχρι τοῦδε παρ' αὐτοῦ, ἐφόσον ἐκ τῶν προσόδων τῆς ἀπομεινάσης αὐτῆς ἐλαχίστης περιουσίας εἶναι πάντῃ ἀδύνατον νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς νομίμους αὐτῆς ὑποχρεώσεις.

Φαντάζεται τις, κατόπιν τούτων, πόσον βαθεῖα ἐπληγώμετο ἡ Ἐκκλησία καὶ τί ἐδοκίμαζεν εἰς λύπην καὶ πόνον, ὅταν τόσον εἰς τὸ ἀπώτερον παρελθόν, ὅσον καὶ τελευταίως διὰ τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 327]47 «Περὶ ἀναγκαστικῆς μισθώσεως μοναστηριακῶν γαιῶν», ἔβλεπε νὰ διαρπάζονται τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ κτήματά της, οἱ ἐλαιῶνες, οἱ ἀγροί, οἱ βοσκότοποι, οἱ ἀμπελῶνες, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀστικὴ περιουσία της. Εἶχε φθάσει ὁμολογουμένως ὁ ἀκήρυκτος αὐτὸς πόλεμος, ὡς ὠνομάζετο ὑπὸ πολλῶν, κατ' αὐτῆς εἰς τὸ μὴ περαιτέρω. Ἀλλὰ καὶ πόσος ἦτο ὁ πόνος της ἀπὸ ἄλλης σπουδαιότερας πλευρᾶς, πόσον δηλαδὴ ἐλυπεῖτο, ὅταν ἔβλεπε τὴν ἀπαλλοτριουμένην αὐτὴν περιουσίαν της νὰ διατίθεται οὐχὶ δι' ὄν ἀπηλλοτριώθη σκοπὸν, ἀλλὰ νὰ τὴν διανέμονται οἱ εὐπόροι καὶ οἱ διαθέτοντες πολιτικὰ μέσα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καθιστάμενοι οὕτω πλουσιώτεροι ἐν ὀνόματι τῆς φιλανθρωπίας, οἱ δὲ ὑπὲρ ὧν ἀπηλλοτριώθη νὰ ἐξακολουθῶσι παραμένοντες εἰς τὴν αὐτὴν

ἀθλίαν κατάστασιν! Ἡσθάνετο βαθύτατον τὸν πόνον ὅταν συνεταιρισμοὶ οὐχὶ ἀκτημόνων, ἀλλὰ γαιοκτημόνων, εἶχον συμπληθῆ, οἵτινες καὶ διεμοιράσθησαν συμπαγεῖς μεγάλας ἐκτάσεις ἀνευ ἀποζημιώσεως ἢ ἀντὶ πινακίου φακῆς, οἱ δὲ ἀκτῆμονες ἔμενον καὶ πάλιν ἀκτῆμονες! Τοῦτο ἀπετέλει διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν πηγὴν τῶν παραπόνων καὶ κατὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐμάχετο, καταδικάζουσα πᾶσαν ὁμοίαν ἐνέργειαν.

Αὐτὰ ἐκήρυξεν ἡ Ἐκκλησία τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1949 ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν διὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σπυριδῶνος, ἐκφράσαντος ὅλον τὸν διακατέχοντα τὴν Ἐκκλησίαν πόνον, πόνον ἐτῶν πολλῶν, πόνον δίκαιον καὶ βάσιμον, διακηρύξαντος δὲ περαιτέρω ὅτι, καίτοι ἄστοργον εἶδε μέχρι τοῦδε ἡ Ἐκκλησία ἔναντι αὐτῆς τὴν Πολιτείαν, δὲν θὰ παύσῃ νὰ ἐνδιαφέρεται ἐν τούτοις διὰ τοὺς ἀκτῆμονας χριστιανούς της, καὶ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν, ἐκ τῆς ἀπομεινάσης ὀλίγης αὐτῆς περιουσίας της θὰ σπεύσῃ νὰ ἐπουλώσῃ πληγᾶς, νὰ ἀνακουφίσῃ πονοῦντας, νὰ συνδράμῃ πτωχοὺς, νὰ ἀποκαταστήσῃ ἀκτῆμονας, νὰ βοηθήσῃ ἀναπήρους, νὰ προστατεῖσῃ πολεμιστάς, διότι αἰσθάνεται βαθύτατα πρώτη αὐτὴ τὴν κοινωνικὴν ταύτην ἀνάγκην καὶ ἔχει πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς ἀποστολῆς της, μὴ ἀναλογιζομένη, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὅτι ὑπὲρ πάντα ἄλλον αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ ἔχει πλείστας ἀνάγκας, τῶν ὁποίων τὴν θεραπείαν δὲν δύναται, τῶν δὲ δύνανται, νὰ ἐνεργήσῃ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς οικονομικῶν δυνάμεων. Αὐτὸ ἦτο τὸ βαθὺ περιεχόμενον τῶν δηλώσεων τότε τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου.

Καὶ αἱ δηλώσεις αὐταὶ ἐξετιμήθησαν. Καί, ὅταν μετὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ συγκροτηθὲν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὑψώσασα τὴν φωνήν της, ἐζήτησε νὰ παύσῃ ἡ λήψις ἀναγκαστικῶν μέτρων διὰ τὸν φιλάνθρωπον αὐτὸν σκοπὸν, ἐσταμάτησε πᾶσα ἐνέργεια ἀντίθετος, διότι ἡ φωνὴ της ἐκεῖνη δὲν ἦτο μόνον ἡ ἐκδήλωσις τοῦ πόνου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκδήλωσις τῆς εὐλικρινείας. Καὶ τὴν εὐλικρινείαν αὐτὴν ἔδειξεν ἡ Ἐκκλησία ἐν συνεχείᾳ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπεβλήθη! Καὶ ὅταν μετὰ δύο ἄλλων ἀγαπητῶν Συναδέλφων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν ὁμιλήσαμεν ἐξ ὀνόματος τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Συντάγματος Ἐπιτροπὴν, συνεικηθήμεν καὶ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ψηφοφορίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς προσοχῆς τῶν κ.κ. Βουλευτῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα ἐκεῖνο τῆς ψηφοφορίας τῆς νυκτὸς τῆς 18ης Νοεμβρίου 1949 ἦτο νίκη τῆς Ἐκκλησίας ἐν συνεχείᾳ τῆς πρώτης νίκης αὐτῆς τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1949 ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ὅτε ἡ Ἐκκλησία μὲ εὐλικρινείαν καὶ ἀγάπην ἐξεδήλωσε διὰ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου τὰ ἀγνὰ αἰσθημάτά της, ἅτινα πάντοτε καὶ ἐν συνεχείᾳ μέχρι τοῦ νῦν δεικνύει.

Καὶ ἔτσι, τότε, ἐζήτησεν ἡ Ἐκκλησία! Ἀπέριψε τὴν βιαιάν ἀπόσπασιν, τὴν ἔξαναγκαστικὴν ἀφαίρεσιν, τὴν γνωστὴν ἀρπαγὴν, καὶ ἐζήτησε νὰ παραχωρήσῃ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ. Ἡ Ἐκκλησία ἀποστρέ-

φεται τὸν ὄρον «ἀπαλλοτριώσεις καὶ ἀναγκαστικὴ μίσθωσις», διότι ἡ ἔννοια καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν κεῖται ἔξω τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πλαισίου. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει τὸν ὄρον «Ἀγάπη» καί, ὑπ' αὐτῆς ὀδηγούμενη, παραχωρεῖ οἰκειοθελῶς. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἀξιώσει της αὐτὴ ἐνίκησε! Ἐνίκησε, πράγματι, καὶ τὸν ὄρον τοῦτον ἐπέβαλε καὶ εἰς τὴν Πολιτείαν. Καὶ διὰ τοῦτο αἱ σχέσεις αὐτῆς μετὰ τῆς Πολιτείας εἶναι σχέσεις μητρὸς μὲ τέκνα. Καὶ ἐφεξῆς οὕτω τίθεται τὸ ζήτημα ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία παραχωρεῖ οἰκειοθελῶς ὄρισμένας ἐκτάσεις ἐκ τῆς περιουσίας της πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων». Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ Κράτους οὕτω πως τίθεται τὸ ζήτημα, «καὶ τὸ Κράτος, εὐχαριστοῦν, ἐξαγοράζει τὰ παραχωρούμενα οἰκειοθελῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, διὰ καταβολῆς οὐχὶ πλήρους ἀποζημιώσεως». Οὕτω ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς περαιτέρω συζητήσεως.

Σήμερον ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ Ἱερῷ ταύτῃ Συνελεύσει σκέπτεται, μελετᾷ, συζητεῖ καὶ ἀποφασίζει καί, ἐφόσον κατ' ἀρχὴν ἡ παραχώρησις ἐνεκρίθη, διετύπωσε τοὺς ὅσον τὸ δυνατόν εὐμενεστέρους ὄρους, διότι καὶ αὐτὴ ἔχει ἀνάγκας, διότι καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ τυγχάνῃ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ βοήθειας, διότι καὶ αὐτὴ ἔχει ἀποστολήν, ὑψίστης μάλιστα σημασίας, διότι καὶ αὐτὴ πρὸς ἐπιτέλεσιν αὐτῆς πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν οικονομικὴν δυνατότητα, διότι καὶ αὐτὴ μισθοδοτεῖ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὰ ὄργανά της, διότι καὶ αὐτὴ συντηρεῖ γραφεῖα, διότι ἐν μέρει καὶ αὐτὴ ἐκπληροῖ σκοποὺς κρατικούς, διότι καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν μεγίστην ὑποχρέωσιν αὐτῆς, τὴν φιλάνθρωπίαν, καὶ ἔχει ἀνάγκην ὑλικῶν μέσων πρὸς ἀντιμετώπισιν ὅλων τούτων.

Ζητεῖ ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία κατανόησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς καὶ πιστεύει, ὅτι τὸ Ὁρθόδοξον Ἑλληνικὸν Κράτος δὲν θὰ παρίδῃ τὰς δικαίας ταύτας ἀξιώσεις αὐτῆς. Δὲν ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ πλουτίσῃ, τοῦτο εἶναι ξένον πρὸς αὐτήν, δὲν ζητεῖ νὰ αὐξήσῃ τὴν κτηματικὴν περιουσίαν της, οὔτε καταθέσεις νὰ ἔχῃ εἰς Τραπεζάς. Δὲν ζητεῖ ἡ Ἐκκλησία πολυτέλειαν ἐν τῇ ἑνασκήσει τῶν πνευματικῶν αὐτῆς ἐνεργειῶν καὶ ἐπιδιώξεων. Ζητεῖ νὰ ἔχῃ τὰ οικονομικά μέσα πρῶτον πρὸς ἐκπλήρωσιν καὶ ἐκτέλεσιν ἐνὸς προγράμματος κοινωνικῆς ὠφελείας διὰ τῶν κατὰ τόπους Μητροπόλεων καὶ εἶτα πρὸς ἐπάροξιν διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Ἄς μὴ ἐξηγῆται ἄλλως καὶ ἄς μὴ παρεξηγῆται ἢ τυχὸν ἐπιμονὴ της εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο. Εἰς ὅλας τὰς λαβούσας χώραν συσκέψεις ἐτονίσθη τοῦτο ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καί, πιστεύομεν, κατενοήθη ἐπαρκῶς ἀπὸ μέρους τῶν ἰθυνόντων. Ταῦτα λέγομεν, διότι ἔχομεν ὑπ' ὄψει πολλὰ διαθρολούμενα ὑπὸ ἀγνοούντων προφανῶς τὰ πράγματα. Αἱ μικραὶ αὐτὰ περιουσίαι τῶν Μονῶν εἶναι κεφάλαια φιλάνθρωπίας, κεφάλαια ἀγάπης, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλεῖ ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ διοχετεύει εἰς τὴν συνδρομὴν καὶ βοήθειαν. Ἡ μοναστηριακὴ περιουσία δὲν εἶναι προσωπικὴ καὶ δὲν πρέπει νὰ

σχετίζεται με τὰ πρόσωπα τῶν διευθυνόντων αὐτήν, εἶναι περιουσία τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις μετεχειρίσθη καὶ μεταχειρίζεται πάντοτε αὐτήν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς της. Ἐκ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν ἐπληρώθησαν πλείους καὶ σημαντικαὶ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι. Ἐκάστη Μονὴ ἔχει ὀλόκληρον ἱστορίαν, ὄχι εἰς μίαν σελίδα ἀποτυπωμένην, ἀλλ' εἰς πολλὰς τοιαύτας, τῆς τε ἐκκλησιαστικῆς ὡς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας. Ἔχει ἱστορίαν ἀγάπης καὶ ἐπιδειξέως φιλανθρωπίας εἰς κάθε πλευρὰν τῆς κοινωνικῆς ὠφελείας, ἐκτὸς τῆς ἄλλης, τῆς μεγάλης πλευρᾶς τῆς συνδεδεμένης μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατριδος. Ἡ Ἁγία Λαύρα, ἡ Μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἡ Μονὴ τῆς Βελανιδιάς καὶ ὅλαι ἀνεξαιρέτως εἰσέφεραν εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἐτίμα τὰς Μονὰς ὡς κέντρα θρησκευτικὰ καὶ ἐθνικά, καὶ ἐξηγείροτο, ὅταν αὐταὶ ἐξημιούνο ἢ ὀπωσδήποτε ἐβλάπτοντο. Βέβαια ὁ παρομοιωδὴς ἐκεῖνος σεβασμὸς ἐμειώθη, δὲν λέγομεν ἐξέλιπε, πάντως ὑπάρχει καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχη διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους.

Ἐλπίζομεν, ἢ μάλλον πιστεύομεν, ὅτι τὰ πορίσματα τῆς μελέτης τῆς Σεβαστῆς Ἱεραρχίας θὰ τύχωσιν ἀπολύτου ἀποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους. Πρέπει νὰ πιστευθῆ, ὅτι εἶναι τὰ τελευταῖα σημεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα δύναται νὰ σταματήσῃ ἡ Ἱεραρχία, ἐξαντλούσα τὸν θησαυρὸν τῶν ὠραίων αὐτῆς αἰσθημάτων πρὸς τὸν ἀγαπητὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, καὶ δὴ τὸν ἀκτῆμονα, ὃν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐνισχύσῃ εἰς τὸν σημερινὸν βαρὺν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Ἔλαβε πάντα ὑπ' ὄψει αὐτῆς, ἐξονύχισεν ὅλα τὰ σημεῖα καὶ ἐξῆρε τὸ κεφάλαιον τῆς φιλανθρωπίας, εἰς αὐτὸ ἀπέβλεψε καὶ εἰς τοῦτο ἐσταμάτησε εἰς τὰς ἀποφάσεις της, θέσασα ἐν δευτέρῳ μοίρῳ τὴν οικονομικὴν αὐτῆς κατάστασιν. Διὰ τοῦτο δικαίως ζητεῖ κατανόησιν ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας, ἥτις πρέπει νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀνευ προηγούμενου χειρονομίαν αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἀνάγκη νὰ θελήσῃ ἡ Πολιτεία νὰ βοηθήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς τὸ ἔργον της, ὅπερ ἀσχεῖ ὡς πνευματικὸς διδάσκαλος. Εἶναι ἀνάγκη, προχωροῦμεν, νὰ συγκληθῆ ἡ Πολιτεία ἐκ τῆς αὐτοπροαιρέτου αὐτῆς συνδρομῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις τοῦτ' αὐτὸ στερεῖται, διὰ τὴν βοήθησιν τοὺς ἀκτῆμονας, καὶ τὸ ἐπαναλαμβάνομεν ὑπογραμμίζοντες ὅτι εἶναι ὁ αἰμοδότης, ὅστις χορηγεῖ πέραν, πολὺ πέραν τοῦ ἀπαιτουμένου ὀρίου, τὸ αἷμά του, διὰ νὰ χαρίσῃ ζωὴν εἰς τὰ παιδιά της. Ἄς μὴ λησμονηθῆ λοιπὸν ποτὲ ἡ σπουδαία καὶ πολύτιμος αὐτῆ ἐκφρασίς τῶν θερμῶν αἰσθημάτων της, ἃς γίνουσι δεχταὶ αἱ ἀποφάσεις της, διότι αὐτό, ὅπερ δίδει, εἶναι μέγα, ἀντιθέτως δὲ αὐτό, ὅπερ ζητεῖ νὰ ἀφεθῆ εἰς αὐτήν, εἶναι μηδαμινὸν ἔναντι τῶν τοιούτων καὶ τοσοῦτων θυσιῶν της.

Ἡ Σεβαστὴ Ἱεραρχία σταθμίσασα ἐπακριβῶς τὸ ζήτημα ἀπεφάσισε, καὶ ἡ ἀπόφασις εἶναι, καὶ καθ' ἡμᾶς, τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς ὑποχωρήσεως. Πρέπει νὰ ὀμολογηθῆ ὅτι εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ἀποφάσεώς της ἐβάρυνεν ἡ θέσις τῶν ἀκτῆμόνων, ὑπέρο τῶν ὁποίων προσφέρει ἤδη σχεδὸν ὅλην τὴν ὑπολειπομένην περιουσίαν της εὐχαρίστως. Δὲν νομίζομεν ὅτι

ὑστερον ἀπὸ μίαν πάμψηφον ἀπόφασιν θὰ ὑπάρξουν ἀξιώσεις ἐπὶ πλεόν τῆς Πολιτείας. Πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἡ Ἐκκλησία εἰς ἀγρούς, βοσκοτόπους, δασώδεις ἐκτάσεις σχεδὸν τὸ παραχωρεῖ, δὲν ἀπομένουσιν εἰς αὐτὴν ἐκ τούτων εἰμὴ ψυχία τινά. Θέλει λοιπὸν πᾶν ὅ,τι ἀπομένει, καὶ τὸ ὅποῖον ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται νὰ καλύψῃ τὰς ἀνάγκας της, νὰ τὸ αξιοποιήσῃ ἐλευθέρως, ὥστε ἐφεξῆς, τῇ οἰκονομικῇ βοήθειᾳ καὶ πάλιν τοῦ Κράτους, νὰ φθάσῃ εἰς σημεῖον αὐταρκείας, ἂν ποτε φθάσῃ, ὥστε διὰ τῶν ἰδίων της δυνάμεων νὰ ἐπαρκῆ.

Πρέπει νὰ κατανοηθῆ, ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ Ἐκκλησία ἐπράξε πέραν τοῦ καθήκοντος, ὑπερέβαλεν ἑαυτήν. Ἀπομένει πλεόν εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ ἀναγνωρίσῃ τοῦτο καὶ νὰ δεχθῆ εὐχαρίστως τὴν προσφορὰν τῆς Ἐκκλησίας, βεβαιουμένη ὅτι ἀφ' ἑαυτῆς ἡ Ἐκκλησία ὄρισε τὸ σημεῖον, πέραν τοῦ ὁποίου δὲν πρέπει οὐδεμίαν ἀξίωσιν νὰ προβληθῆ.

Ἐπὶ τὴν ἰδιότητα τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐπιτρόπου τῆς Ἐκκλησίας παρηκολοθήσαμεν ἀπὸ τοῦ 1949 εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς φάσεις τὴν ἐν προκειμένῳ ὑπόθεσιν. Ἐξήσαμεν αὐτήν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν. Παρηκολοθήσαμεν τὸν διαχειρισθέντα ταύτην Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον καὶ, πλεόν παντὸς ἄλλου, εἰμεθα εἰς θέσιν νὰ σημειώσωμεν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξάρωμεν ταυτοχρόνως, τὸν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον δεξιὸν χειρισμόν. Διευμοιράσαμεν μαζύ Του τὰς ὀλίγας μόνον κατὰ τὴν διαδρομὴν στιγμὰς χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ τὰ πολλὰ ἡμερονύκτια τῆς λύπης, μετέσχομεν τοῦ πόνου του καὶ τῆς στενοχωρίας του καὶ αἰσθανόμεθα διὰ τοῦτο τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὀμολογήσωμεν ὅτι ἠγαλώθη εἰς ζῆλον, ὅτι κατέθεσεν ὅλα τὰ γνωστά ἱστορικὰ κεφάλαια αὐτοῦ, ὅτι προέβαλε τὴν προσωπικότητά του, ὅτι ἐλησμόνησε τὸ προκεχωρητὸς τῆς ἡλικίας του καὶ ἀνέλαβεν ἐργασίαν, τὴν ὁποῖαν μόνον νεαρὸς τὴν ἡλικίαν θὰ ἠδύνατο νὰ δεῖξῃ, ἀφιερῶθεις ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τὴν λύσιν τοῦ σπουδαίου τούτου ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἀντιμετώπισε μετὰ τὸ κῦρὸς του.

Εἶπεν ὁ ἴδιος πρὸς ἡμερῶν, ὅτι λυπεῖται διότι λαμβάνει χώραν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἡ μείωσις αὐτῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Θὰ ἐπρεπεν ὅμως νὰ ἐλυπεῖτο εἰς ἣν περίπτωσιν ἠδιαφόρει ἢ δὲν ἐδεικνυε τὴν, ἣν ἐδειξεν, ἀφάνταστον δραστηριότητα καὶ θέλησιν καὶ ἡ περιουσία διηρηπάζετο, ὡς ἐγίνετο μέχρι τοῦδε. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ λυπηται, ἀλλὰ νὰ χαίρῃ, διότι ἐκέρδισε μεγαλύτερον καὶ σπουδαιότερον κεφάλαιον, τὸ τῆς ἀνυψώσεως τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἀξιοῦται προσοχῆς καὶ προβάλλει ἀξιώσεις καὶ ἀκούεται, χάρις δὲ εἰς τοῦτο ἐκέρδισε διὰ τῆς ὑποβολῆς τῶν ὄρων, τοὺς ὁποίους προχθὲς ἐψήφισεν ἡ Σεβαστὴ Ἱεραρχία.

Ἐγγράφομεν εἰς μίαν τῶν πολλῶν ἐκθέσεων ἡμῶν πρὸς τὸν Μακαριώτατον τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Πανταχόθεν, Μακαριώτατε, ἀκούεται ἡ βοή τῆς ἐπερχομένης θυέλλης κατὰ τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι πλήρης τοιούτου ἠλεκτρισμοῦ. Οἱ πάντες πάνοπλοι κατέρχονται εἰς τὸν

ἀγώνα αὐτὸν κατὰ τῆς περιουσίας ταύτης. Οἱ ἰσχυροὶ προστάται των ἀπὸ μακροῦ ἐχορήγησαν τὰς ὑποσχέσεις των. Αἱ διάφοροι κρατικά ὑπηρεσίαι ἠκόμισαν τὰ ξίφη καὶ εὐτρεπίζουσι τὸν τάφον τῆς μοναστηριακῆς περιουσίας. Τὸ ζήτημα θεωρεῖται ὡρισμὸν πλέον καὶ ἡ ἐποχὴ, ἣν διατρέχομεν, παρέχει ὅλα τὰ μέσα καὶ τὰς ἐλπίδας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν. Οὐδεὶς ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει ὁ ὑποστηρικτῆς τῶν δικαίων αὐτῆς, ὅλοι οἱ ἄλλοι εὐρισκονται ἐν ἀναμονῇ πότε θὰ παρακαθίσωσιν εἰς τὴν πλουσίαν αὐτὴν πανδαισίαν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιουσία εἶναι καταδικασμένη, ἡ ἀπόφασις ἔχει ἐκδοθῆ ἀπὸ πολλοῦ, ἤδη ἐπικρατεῖ ἡ ἐπέλευσις τῶν ἀποτελεσμάτων. Μὲ περισσὴν θλίψιν σημειοῦμεν ταῦτα».

Τὰ ἐσημειώσαμεν, διότι καὶ ἡμεῖς, οἱ πλησιέστερον πρὸς τὰ πράγματα εὐρισκόμενοι, αὐτὰ διεβλέπομεν καὶ ἐφοβοῦμεθα ἔχοντες τὰ ἐκ τοῦ παρελθόντος παραδείγματα. Τὰ πράγματα ὁμως εὐτυχῶς ἀπέδειξαν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐπεβλήθη. Ἀρκεῖ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι ἐσταμάτησε πᾶσα μονόπλευρος ἐνέργεια τοῦ Κράτους εἰς τὴν προβληθεῖσαν ἀξίωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀντίρροσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰλικρινῆ δῆλωσιν ὅτι θὰ σπεύσῃ νὰ πράξῃ ὅ,τι δύναται καὶ ὅ,τι ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἀγάπης, διὰ νὰ ἀρχίσῃ μετὰ ταῦτα ἢ μετ' αὐτῆς συζήτησις καὶ μελέτη ἐπὶ τοῦ ζητήματος.

Ἡ σύγκρισις αὐτῆ τῶν ἐποχῶν, Μακαριώτατε, εἶναι πρὸς τιμὴν σας καὶ δικαίως ἡ Σεβαστῆ Ἱεραρχία σᾶς ἐξέφρασε τὴν εὐγνωμοσύνην της καὶ τὸν θαυμασμόν της.

† Ὁ Λαοῖσις ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΣΚΥΡΙΟΙ ΑΡΧΙΕΡΕΙΣ

Αἱ ἐκφάνσεις τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Σκύρου, καθ' ἕλον τὸ μακράϊωνον, τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς διαδρομῆς, διάστημα, ἐξεδηλώθησαν εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἐπιστητοῦ ἢ λαογραφία αὐτῆς, τῆς ὁποίας ὁ πυρὴν ἐξικνεῖται μέχρις αὐτῶν τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων, ἀπέτελεσεν, ἰδιαιτέρας ἐρεύνης ἀντικείμενον καὶ ἡ τέχνη αὐτῆς, κατὰ τοὺς τελευταίους πρὸ παντὸς χρόνου, συνεκίνησε βαθύτατα τοὺς μύστας καὶ ἱεροφάντας της, ὀδηγηθέντας πρὸς ἐμπεριστατωμένην τῶν ἀπαρχῶν καὶ τῆς ἐξελίξεως αὐτῆς μελέτην καὶ γενικῶς ἢ τε παλαιότερα καὶ νεώτερα αὐτῆς πολιτικῆ, οὕτως εἰπεῖν, ἱστορία προσεῖλκυσε τὸ διαφέρον τῶν περὶ αὐτὴν ἀσχολουμένων.

Οὐχ ἦττον ὁμως ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτῆς ἱστορία δὲν ἔτυχεν ἀναλόγου, πρὸς τὴν τῆς πολιτικῆς τοιαύτην, προσοχῆς καὶ εἶναι ἀληθές, ὅτι τελευταίως ἐμφανίζεται (1) μία συμπαθὴς πρὸς ἀξιολόγησιν τῶν πορισμάτων αὐτῆς, προσπάθεια μὲ ἀξέουσαν τὴν τάσιν,

1. Δ. Παπαγεωργίου, Ἱστορία τῆς Σκύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Δ. Θεοχάρη, Σεραφεῖμ Ἀρχιμανδρίτης ὁ Σκυριανός. Β. Ἀτέση, Ἐπισκόπου Ταλαντίου καὶ εἰτα Μητροπολίτου Λήμνου :

α) Ἐπίτομος Ἐπισκοπικὴ Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Τ. Α'.

ὥστε νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης θὰ εἶναι ἐφικτὴ ἢ πλήρης, τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς δεδομένων παράθεσις, ὁ δὲ ἐπὶ τῶν δύο πόλων, ἐκκλησιαστικοῦ καὶ πολιτικοῦ, ἐπερειδόμενος τῆς νήσου ταύτης πολιτισμὸς νὰ προτίθεται ἐνώπιον τῆς ἱστορίας ἐν τῷ συνόλω του· μικρὰν δέ, πρὸς τοῦτο, παρέχει συμβολὴν καὶ ἡ ὑπ' ὄψιν μελέτη, ἀποσκοποῦσα νὰ καταστήσῃ γνωστὰς, ἐν γενικαῖς βεβαίως γραμμαῖς, ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἐκ τῆς Σκύρου, διὰ μέσου τῶν αἰώνων, προελθόντων γνωστῶν ἄχρι τοῦδε πέντε Ἀρχιερέων, ὅτινες, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου, ἠτύχησαν νὰ διακυβερνήσωσι πνευματικῶς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν πατρίδα, ἐπ' ἀγαθῶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, τῶν ὁποίων οὐ μόνον τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ πνευματικὰ τοιαῦτα προτίθενται, καὶ σήμερον ἀκόμη, ἐνώπιον τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου ὡς ἐκδηλώσεις καὶ πεποιθήσεις, ἐκ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν ἀνωτερότητος ἐκπηγάζουσαι καὶ προερχόμεναι.

Αἱ ἐκ τῆς νήσου ταύτης προελθοῦσαι τέσσαρες Ἀρχιερατικαὶ φυσιογνωμίαι καὶ πνευματικῶς διακυβερνήσασαι τοὺς συμπολίτας αὐτῶν, προσεπόρισαν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδος τὴν ἱκανοποίησιν καὶ χαρὰν, ὅτι καὶ εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν τομέα παρελαύνουν θρησκευτικὰ προσωπικότητες, ὡς ἐμφανίζονται καὶ εἰς ἄλλους τόπους περισσότερον πολυπληθεῖς καὶ προηγμένους τῆς Σκύρου, ἥτις τόσον σπουδαῖον ρόλον διεδραμάτισε κατὰ τοὺς ἀρχαίους, ἰδίᾳ, χρόνους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει· κατωτέρω, κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν, παραθέτομεν τὰς Ἀρχιερατικὰς αὐτὰς μορφάς.

Α' ΣΥΜΕΩΝ : Ὁ Παπαγεωργίου Δ. ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ «Ἱστορία τῆς Σκύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων» ἀναγράφει, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος τῆς παροικίας ταύτης Μακάριος, ἀναλαβὼν τὴν διαποίμανσιν αὐτῆς περὶ τὰ τέλη τοῦ 16' αἰῶνος, παρέμεινε ὡς τοιοῦτος μέχρι τοῦ 1525 (2). Ἡ πληροφορία ὁμως αὕτη δὲν φαίνεται συνάδουσα πρὸς τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα, διότι ἐξ ἐγγράφου τοῦ 1515 πιστοῦται, ὅτι ποιμενάρχης αὐτῆς ἦτο ὁ Συμεὼν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Οὗτος ἐγεννήθη ἐν τῇ νήσῳ Σκύρω, ὡς ὁ ἴδιος μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἦτο «γέννημα καὶ θρέμμα τῆς αὐτῆς πόλεως». Τὴν Ἐπισκοπὴν ταύτην ὑπαγομένην

β) Ἡ Ἐπισκοπὴ Σκύρου ἀνὰ τοὺς αἰῶνας.

γ) Ἐγγράφα Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Σκύρου.

δ) Ὁ Σκύρου Γρηγόριος.

ε) Ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Σκύρου Γρηγορίου πρὸς τὸν Ἰωάν. Καποδίστριαν.

στ) Ἡ Ἐπισκοπικὴ Ἐπιτροπὴ Σκύρου (1837—1841).

ζ) Σκύριοι κληρικοὶ τοῦ 16' αἰῶνος.

η) Ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Σκύρου Γρηγορίου Ἐπιφανίου (1797—1837).

θ) Ἐπιβολὴ ἐπιτιμίου.

ι) Ὁ Σκύρου Γαβριήλ (1708) ἦτο Λατινόφωνος ;

ια) Ἡ ἐκπτώσις τοῦ Ἀνδρου Νεοφύτου (1612).*

*) Οὗτος προηγουμένως ἦτο Ἐπίσκοπος Σκύρου καὶ ἐκ μεταθέσεως ἐγένετο Ἀνδρου.

1. Δ. Παπαγεωργίου : Ἱστορία τῆς Σκύρου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων. Ἐν Πάτραις 1909 σ. 130.

ἐκκλησιαστικῶς μὲν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς-Θ' αἰῶν-αὕτη προήχθη εἰς τοιαύτην μέχρι τοῦ 1833, πολιτικῶς δὲ τῇ Ἐνετικῇ Ἐπικρατεία⁽¹⁾ ἐποίμην ἐπὶ πολλὰ ἔτη «χρόνους πολλοὺς» λέγει ὁ ἴδιος.

Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενοι σκόπιμον ὑπολαμβάνομεν, ἵνα παραθέσωμεν ἔγγραφα, εἰς τὴν περίοδον ταύτην ἀναγόμενα, δι' ὧν ἐπιβεβαιούται τὸ γεγονός τῆς ὑπαγωγῆς τῆς νήσου αὐτῆς ὑπὸ τὴν Ἐνετικὴν διοίκησιν.

Καὶ πρῶτον. «Ἀναφορὰ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Σκύρου ἐπὶ Βενετοκρατίας τῇ MCCCLX (1360) ἔτει». Τὸ ἔγγραφον εἶναι διγλωσσον, Λατινιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ.

«Ἀπὸ μέρους τῶν πιστοτάτων ὑμετέρων δούλων παπᾶ κυρ Κωνσταντῆ τοῦ λογοθέτου, καὶ παπᾶ κυρ Γρηγορίου μεγάλου οἰκονόμου τοῦ ποτὲ Δουκὸς πρωτοπαπᾶ, καὶ Μιχαὴλ τοῦ Μαυρέα, καὶ κύρ Λέοντος πρωτογέρου τοῦ Δοῦκα υἱοῦ τοῦ ποτε παπᾶ Λέοντος καὶ Ἰωάννου τοῦ Ροκάνδου καὶ Κυριακοῦ τοῦ Μακρῆ, καὶ αὐτοὺς ἐκ μέρους πάντων τῶν πολιτῶν καὶ κατοίκων τῆς ὑμετέρας νήσου Σχύρου τοιοτοτρόπως αἰδεσίμως ἀπαγγέλουσιν: Ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ ὁ θεόσεπτος βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων τὴν νήσον ταύτην εἶχε, καὶ διότι ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἐπεμπεν αὐθέντας διὰ τὸν τόπον ἕως τῆς ἄλλης ἐαυτῶν ζωῆς. Μερικοὶ ἀπὸ ἡμᾶς καὶ τῶν ἡμετέρων προγεννητόρων καὶ ἐτέρων τινῶν, οἵτινες ἐνταῦθα οὐκ ὀνομάζονται, διὰ πριβιλεγγίων ἢ καὶ χαρίτων, δεδομένων παρ' αὐθεντῶν, ἐποίησαν τοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ πάσαν δεκατίαν, καὶ ἐξ ἐτέρως πληρωμάς, οἵτινες ἦσαν διὰ τὰ πληρῶσαι τῆς ἐαυτῶν αὐθεντίας διὰ τὰ ὑποστατικά τους καὶ τῶν ἐαυτῶν ἐσοδειῶν· καὶ τοῦτο μόνον ὡς ὅτι ἦσαν αὐτοὶ καὶ εἶναι τοῦ τόπου πλέον ἄνθρωποι παλαιοὶ καὶ ἐποίησαν ἀκόμη ἐλευθέρους ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἦσαν καὶ εἶναι διὰ τὰ ἔχουν τὴν ἔννοιαν τὰ κρατοῦν τὰ δίκαια τοῦ κοινοῦ λαοῦ εἰς τὸν ῥηθέντα τόπον· καὶ μετὰ τοὺς τρόπους τούτους αὐτοὶ οἱ ἰδιοὶ σας δούλοι οὕτως πάντοτε ἦσαν κυβερνημένοι ἐκ τῆς εἰρημένης βασιλείας τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἀληθῶς εἰς τὸν καιρὸν τοῦ κυρ Ἰακώβου Λορεδάν, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε καπετάνιος τζενεράλης εἰς τὸν λεβάντε, αὐτοὶ οἱ ἐκετεῦντες τότε μετὰ τὸν ἅπαντα λαὸν τῆς αὐτῆς νήσου Σχύρου ἐβελουσίως ἐπροδόθησαν τοῦ εἰπωμένου εὐγενεοῦς ἀνδρὸς κύρ Ἰακώβου Λορεδάν διὰ τὸ ὄνομα τῆς ὑμετέρας ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας μὲ τοὺς τρόπους καὶ συνήθη τὰ ὁποῖα ἐκυβερνοῦνται μετὰ τοῦ ἐνδόξου βασιλέως, ὁ ὁποῖος αὐθέντης Ἰακώβος αὐτοὺς παραλαμβάνων ἔταξέν τους διὰ ὄνομα τῆς Σῆς αὐθεντίας, εἰς ἐκείνας τὰς τάξεις, τρόπους καὶ συνθήκας τὰς ἀποκρατῆ· ἀκόμη ἔταξέν τους τὰς τοὺς ποιήσῃ πλέον κάλλιον παρ' ὃ ἐκεῖνο ὅπου εἶχον.

Μᾶς φαίνεται ὅτι ἀφοῦ ἡ ὑμετέρα ἐκλαμπροτάτη αὐθεντία ἐπεμπεν ἐκεῖ τοὺς ρεκτόρους τῆς, καὶ ἔκαμναν τὰ πληρῶσαι οἱ ἄνθρωποι τῆς δεκατείας τῶν

ὑποστατικῶν των, τὸ ὁποῖον ἦτο πρᾶγμα ἐναντίον τοῦ προβιλεγγίου των, ὡς ἄνωθεν δηλοῖ τὸ πρᾶγμα, καὶ καθὼς αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς τοὺς ἔδωκαν τὴν χάριν ταύτην καὶ οἱ ρετόροι τῶν αὐτῶν βασιλέων, οὕτως πάντοτε τὰ τοιαῦτα πρᾶγματα, ἤγουν αὐτὴ ἡ ἐλευθερία ἦτο διαφυλαγμένη ἀπὸ αὐτῶν τῶν αὐθεντῶν τους, καὶ τινὰς δὲν ἔπταισαν εἰς τίποτε.

Διὰ τοῦτο οἱ ὑμέτεροι δούλοι μὲ ἀναφορὰς ἐπαρπαγνέθησαν εἰς τὸ ἰδικόν σας ριζημένον τῆς Εὐρίπου, καὶ μάλιστα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ μισερ Ἀντζελο Δά-Πέζαρο, καὶ τοῦ μισερ Ἰερωνύμου Μπέμπου, οἵτινες τότε ἦσαν μπάιλοι τῆς Εὐρίπου, οἱ ὁποῖοι πολλάκις ἔγραψαν τοὺς ρεκτορας τῆς Σχύρου, ὅτι διὰ τοιαύταις δεκατείας νὰ μὴ δὲν θέλουν νὰ πειράξουν τὸν λαόν, ὡς ὅτι διὰ τὰ μὴ ἐναντιοῦνται τὰ βασιλικά πριβιλέγγια καὶ ἀκόμη διὰ τὰ μὴ καταλύσουν τὸ ἔταξεν ὁ μισερ Ἰακώβος Λορεδάν, καὶ ἀκόμη τοὺς εἰρημένους ρεκτόρους εἶναι σφιγμένον! νὰ πληρῶσαι τὰς δεκατείας καὶ διὰ τὰ ἐμποδίσωμεν τοιοῦτον τίποτε πρᾶγμα ἄτακτον, προστρέχουσιν εἰς τοὺς πῆδας τῆς Σῆς αὐθεντίας ἀπὸ μέρους τῶν εἰρημένων δούλων τῆς Σῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας καὶ παντὸς τοῦ ἄλλου λαοῦ τῆς νήσου Σχύρου, οἱ ὁποῖοι εἶναι εἰς τοῦτον τὸν τόπον, καθὼς καὶ ἡμεῖς ἐσμέν, ἐκετεῦντες δουλικῶς τὴν Σὴν αὐθεντίαν, νὰ καταδεχθῆς μὲ τρόπον καὶ στρατὰν καθὼς φανῆ τῆς Σῆς αὐθεντίας νὰ γράψῃ τῷ ρεκτόρῳ τῆς Σχύρου ὅτι διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν ἄνωθεν εἰρημένην νὰ μὴ εἰμπορῆ νὰ τοὺς δώσῃ πειρασμόν, καὶ χωρὶς νὰ ἐπάρῃ τίποτε ἀπὸ αὐτοῦ, τὰ προβιλέγγιά τους νὰ τὰ διαφυλάττῃ καὶ νὰ τὰ προσέχη ὑγειῶς· ὅμως τινὲς τοῦτο βεβαιῶνουν ὅτι ἀπὸ ἄλλαις ταῖς δεκατείας καὶ ἕτερά τινὰ πρᾶγματα ἐὰν ἅπαντες μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐπλήρωσαν κάποτε οὐδὲν ἤθελαν συνάξει τῆς Σῆς αὐθεντίας δουκάτα κ. τὸν χρόνον.

Λοιπὸν τοῦτο ὅλον ἀπαιτεῖται ἀφ' ἡμῶν ἵνα χάριν καὶ δῶρον ἡ Σὴ Εὐγένεια πρὸς ἡμᾶς εἰς τοῦτο ποιήσῃ.

Ἐπιψήφισεν:

Ἀποκρινέσθω ὁ εὐγενὴς ἀνὴρ Φραντζέσκος Πασκαλίγος ὅστις ἦν ρεκτόρος τῆς Σχύρου.

Ἀπάντησις:

Ἐγὼ Φραντζέσκος Πασκαλίγος ὁ ὁποῖος ἐκ προσταξέως τῆς Σῆς ἐκλαμπροτάτης αὐθεντίας ἤμην ρεκτόρος τῆς Σχύρου, ἰδὼν ἐπισήμως, καὶ τὸ βέβαιον μαθὼν τῆς γραφῆς τῆς ἄνω γεγραμμένης, οὕτως ἀποκρίνομαι αἰδεσίμως λέγων ὅτι οἱ ὑμέτεροι δούλοι ὅσα ἔγραψαν ἐν ταύτῃ τῇ γραφῇ, ἅπαντα εἰσὶν ἀληθῆ, διὰ τοῦτο φαίνεται μοι, ὅτι ἡ Σὴ αὐθεντία δύνασαι νὰ τοὺς ποιήσῃ ταύτην τὴν χάριν ἢν περ αὐτοὶ ζητοῦσιν. Ἀμὲ ὡς φαίνεται τῇ Σῇ εὐγενεῖα συμπεράνε τοῦτο· τῆς δὲ Σῆς αὐθεντίας ἕλος παραδίδομαι».

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ὅπερ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν ἐφημερίδα «Σκύρος»⁽¹⁾ ὑπὸ τοῦ σεβαστοῦ μοι διδασκάλου κ. Ἐμμαν. Βαμβακερίδου καὶ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 2, τῆς 14 Νοεμβρίου 1893, φύλλον τῆς ἐβδομαδιαίας ἐπιθεωρήσεως «Νεολόγος» Κωνσταντινουπόλεως, σπου-

1. Ἀρχιμ. Β. Ἀτέση (τ. Μητροπολίτου Λήμνου): Ἡ Ἐπισκοπὴ Σκύρου ἀπὸ τοὺς αἰῶνας. Ἐν Ἀθήναις 1940. σ. 112.

1. «Σκύρος» ἔτ. 1926 (28 Ἀπριλίου) ἀριθ. φύλ. 22. σ. 3-4.

δαιότατον διὰ τὴν ἀγνωστον σχεδὸν τῆς ἰδιαίτερας ἡμῶν πατρίδος ἱστορίαν ἐπὶ Ἑνετοκρατίας, ἀτυχῶς ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς οὐδὲν νέον στοιχείου μᾶς προσθέτει, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς σχετικῆς συμπληρώσεως τῶν μεγάλων, ἅτινα παρουσιάζονται εἰς τοὺς Ἐπισκοπικούς καταλόγους τῆς Σκύρου, κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν περιόδον, κενῶν ἀπὸ πολιτικῆς ὁμῶς πλευρᾶς ἢ συμβολῆ αὐτοῦ εἶναι οὐχὶ εὐκαταφρόνητος, διότι καὶ ἐξ αὐτοῦ πληροφοροῦμεθα :

α) Ὅτι ἡ νῆσος Σκύρος, κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν ἦτο ἀπὸ πηλαγμένη πάσης φορολογίας· ποῖα ἄρα γε ἦσαν τὰ αἷτια τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆς; εἰκόζομεν ὅτι, ἐπειδὴ αὕτη εὐρίσκετο εἰς τὸ κέντρον τοῦ Βορείου Αἰγαίου Πελάγους, ἐδέχετο ἀλλεπαλλήλους τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς ἐχούσας ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀφαίμαξιν πάσης ἐν αὐτῇ ἰκμάδος· πιθανῶς λοιπὸν λόγοι ἐνδεείας τῶν κατοίκων αὐτῆς θὰ ἦτο ἡ ἀφορμὴ τῆς τοιαύτης ἀπαλλαγῆς.

(Ἀκολουθεῖ)

† Ὁ πρ. Λήμνου ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΥΜΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ

Ἔπιπομεν ἤδη εἰς τὸ προηγουμένον ὅτι, καὶ κατ' αὐτὴν ἔτι τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας τὴν Ἀνάστασιν Αὐτοῦ βλέπει, ὡς τὸ ἀναγκαῖον φωτεινὸν τέμα καὶ ἐπιτενγμα τοῦ πένθους καὶ τῆς κατανύξεως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, καὶ πρὸς αὐτὴν παρασκευάζει τοὺς πιστοὺς διὰ τῆς σημαντικωτάτης ἱερᾶς τῆς ὑμνολογίας. Τοῦτο ἰδιαίτερος καὶ μετ' ἐπιτάσεως γίνεται εἰς τὰς ἀκολουθίας, ἰδίᾳ, τῶν τριῶν τελευταίων τῆς Μεγ. Ἑβδομάδος ἡμερῶν, ἀφ' οὗ κατὰ τὴν πρώτῃν αὐτῆς ἡμέραν, εἰς τὸν ὄρθρον τοῦ «Νυμφίου» τῆς Μεγ. Δευτέρας, προτρεπόμεθα ὅπως συναναβῶμεν νοερῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μετὰ τοῦ πρὸς τὸ ἐκουσίον Πάθος πορευομένου Θεανθρώπου Σωτῆρος καὶ κατὰ τὸ Παυλικὸν «σταυρωθῶμεν μετ' Αὐτοῦ» ἀπονεκροῦντες τὴν ἐν ἡμῖν ἁμαρτίαν, «ἵνα καὶ συζήσωμεν Αὐτῷ» (ἀ' «Ἰδιόμελον» τῶν «αἰνων»), αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος παρίσταται προλέγων μὲν τὸ ἐπικείμενον Πάθος καὶ τὸν Σταυρικὸν Του θάνατον, προσπαθῶν ὁμῶς καὶ νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐκ τούτου ἀπογοήτευσιν καὶ λέγων,

«...ὁμῶς θαροεῖτε
τριήμερος γὰρ ἐγείρομαι
εἰς ἀγαλλίασιν πιστῶν
καὶ ζωὴν τὴν αἰώνιον».

Ἡ ὑμνολογία τῆς Μεγ. Τρίτης, ἀφιερωμένη, ὡς γνωστόν, εἰς τὸ ἐπεισόδιον τῆς ἀλειψάσης τὸν Κύριον μύρω ἁμαρτωλῆς, καὶ ἡ εἰς τὴν παραβολὴν τῶν Δέκα Παρθένων ἀφιερωμένη ὑμνολογία τῆς Μεγ. Τετάρτης δὲν παρέχουσιν ἀφορμὰς διὰ τὴν συνέχισιν τῶν περὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ τῆς ἐκ ταύτης παγκοσμίου χαρᾶς παραμυθητικῶν προεξαγγελιών, ὡς εἶναι λιαν νοητόν. Ἀλλὰ εἰς τὰς ἀκολουθίας τῆς Μεγ. Πέμπτης, τῆς Μεγ. Παρασκευῆς καὶ τοῦ

Μεγ. Σαββάτου, ἐν αἷς μάλιστα τὸ κυριαρχοῦν παρὰ τοῖς πιστοῖς συναίσθημα εἶναι ἡ ἐπὶ τῷ Πάθει τοῦ Κυρίου ἀθυμία καὶ ἡ κατὰ τῶν αἰτίων αὐτοῦ ἀγανάκτησις, οἱ ἱεροὶ τῆς Ἐκκλησίας μας ὑμνογράφοι ἐσκόρπισαν διὰ τῆς ποιήσεώς των πλουσίας τὰς ἀκτῖνας τοῦ φωτὸς τῆς παραμυθίας, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς αὐτοὺς ἡ εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου βεβαία πίστις. Μήπως καὶ εἰς πᾶσαν τοῦ βίου περίπτωσιν, εἴτε τοῦ ὕλικου εἴτε τοῦ ἠθικοῦ, δὲν πρέπει ὁ χριστιανὸς νὰ διατηρῇ τὴν αἰσιοδοξίαν τῆς πίστεως ἐπὶ τὸ αἷσιον τέμα καὶ τὸν ἀγαθὸν σκοπὸν, ὅστις ἐπιδιώκεται ὑπὸ τῆς πατρικῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας καὶ ἐν αὐταῖς ἔτι ταῖς πικροτάταις καὶ ὀδυνηροτάταις συμφοραῖς; Καὶ δὲν θὰ ἔπρεπε ὁ χριστιανὸς νὰ διατηρῇ πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν του ἄσβεστον τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος, ὑπὸ τοῦ ὁποίου καθοδηγούμενος ἐν τῷ σκότει τῶν βιωτικῶν θυελλῶν, θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ διατηρήσῃ ἀκλόνητον τὴν καρτερίαν καὶ ἀκμαῖον τὸ φρόνημα;

Τοῦ Ἰσραριώτου Ἰούδα ἡ μεγαλειτέρα συμφορὰ δὲν ὑπῆρξεν ἡ ἔλλειψις τοῦ θάρρους καὶ τῆς καρτερίας εἰς τὴν ἀντιμέτωπισιν τῶν συνεπειῶν τῆς αἰσχρᾶς του διαγωγῆς; Καὶ αὐτὴ ἡ ἔλλειψις δὲν ὠδήγησεν εἰς τὴν ἀγχόνην τὸν προδότην ἐκείνον μαθητὴν; Αὐτὴν τὴν συμφορὰν τοῦ προδότου, ὅστις δὲν ἠξιώθη νὰ ἴδῃ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ὑπογραμμίζει ἰδιαίτερος ἐν ὠραῖον «ἰδιόμελον» τοῦ ὄρθρου τῆς Μεγ. Πέμπτης (τὸ β' τῶν «Αἰνων»), ἐν τῷ ὁποίῳ ὡς ἡ μεγαλειτέρα του καταδίκη ἀναφέρεται τὸ ὅτι ἐστέρησεν ἑαυτὸν τῆς δυνατότητος νὰ ἐπιζήσῃ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου καὶ νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀπὸ ταύτης ἀνακούφισιν· «...καὶ τὰ τριάκοντα οἰκίας ἀργύρια, Σοῦ τὴν τριήμερον Ἀνάστασιν οὐκ εἶδε· δι' ἧς ἐλέησον ἡμᾶς», καταλήγει τὸ ἐν λόγῳ ποίημα.

Ἡ Ἀνάστασις, ἀφ' ἑτέρου, τὴν ὁποίαν εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἐχάρισεν ὁ Κύριος, τίθεται ὡς ὁ σκοπὸς τοῦ ἐκουσίου Του Πάθους εἰς ἄλλο ποίημα τῆς ἰδίας ἡμέρας (τὸ «Δοξαστικὸν» τῶν «Αἰνων»), εἰς τὸ ὁποῖον διδάσκεται ὅτι,

«πάντα ὁ Ἀναμάρτητος
ἐκουσίως καταδέχεται
ἵνα πᾶσι δωρησῆται
τὴν ἐκ νεκρῶν Ἀνάστασιν».

Εἰς ἄλλο δὲ ποίημα τῆς αὐτῆς, ἐπίσης, ἡμέρας (ἀ' «Ἰδιόμελον» τῶν «Ἀποστίχων» τοῦ Ὁρθρου) ἡ αὐτὴ ἰδέα κατ' ἄλλον τρόπον ἐκφράζεται, τονιζομένου ὅτι

«...ἦλθε γὰρ
ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν
τοῦ παθεῖν,
ἵνα ἡμᾶς ἐλευθερώσῃ
ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ».

Εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν Ἀγίων Παθῶν τῆς Μεγ. Πέμπτης, ἣτις ἀποτελεῖ τὸν ὄρθρον τῆς Ἀγ. καὶ Μεγ. Παρασκευῆς, ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς κατηφείας τῶν ὕμνων τῆς ἐσπέρας ταύτης, ἀπολύτως ἄλλωστε δедικαιολογημένης, ἡ ὀρθόδοξος ὑμνογραφία δὲν παραλείπει νὰ ὑπομνήσῃ τὸ διὰ τὸν πᾶ-

σχοντα Θεάνθρωπον ἔνδοξον καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους σωτήριοι ἀποτελέσματα τῆς μέχρι καὶ τοῦ Σταυρικοῦ θανάτου ἄκρας συγκαταβάσεώς Του. Καὶ ἀκούεται λοιπὸν (β' τροπάρ. τοῦ ε' ἀντιφώνου) αὐτὸς ὁ Πάσχων ζητῶν τὴν εἰς τὴν πρὸς Αὐτὸν πίστιν ἐμμονὴν τῶν τεθορυβημένων Μαθητῶν Του καὶ ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς ὀδύνης Του ἀπευθυνόμενος πρὸς αὐτοὺς διὰ τῶν ἑξῆς ἐνθαρρυντικωτάτων :

«Μὴ τίς με ἀρνήσῃται
βλέπων με ἐν τῷ Σταυρῷ·
πάσχω γάρ, ὡς ἄνθρωπος,
καὶ σφῶζω ὡς φιλάνηθρωπος,
τοὺς εἰς ἐμὲ πιστεύοντας.»

Ἡ Ἐκκλησία τῶν πιστῶν, ἀφ' ἑτέρου, «προσκυνοῦσα» μετ' εὐλαβείας βαθυτάτης τὰ σωτήρια Πάθη τοῦ Χριστοῦ, παρακαλεῖ μετὰ θέρημης ν' ἀξιωθῇ νὰ ἐορτάσῃ «καὶ τὴν ἔνδοξον Ἀνάστασιν» Αὐτοῦ (τροπάριον α' τοῦ ιε' κ' ἀντιφώνου), «Σήμερον κρεμᾶται ἐπὶ ξύλου...») ψάλλουσα :

«Προσκυνοῦμέν Σου
τὰ Πάθη Χριστέ·
δειξὸν ἡμῖν
καὶ τὴν ἔνδοξόν
Σου Ἀνάστασιν»,

καὶ εἰς τὸ θαυμάσιον «Κοντάκιον» τῆς Σταυρώσεως, πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον Ἀρχηγόν τῆς ἀπευθυνομένη πάλιν μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ πεποιθήσεως, λέγει :

«Τῷ Σταυρῷ προσηλωθεὶς
καὶ τῇ Δόγῃ κεντηθεὶς
τὴν ἀθανασίαν
ἐπήγασας ἀνθρώποις...».

Εἰς ἄλλο ἄσμα τῆς αὐτῆς ἐσπέρας («Ἰδιόμελον» ε' τῶν «Ἀποστίχων» : «Κύριε ἀναβαίνοντός Σου ἐν τῷ Σταυρῷ...»), ἐν ᾧ τονίζεται μετ' ἰδιαιτέρας ἐμφάσεως ἡ ἀνεξικακία καὶ ἡ μακροθυμία τοῦ πάσχοντος Λυτρωτοῦ, ὁ ἀνώνυμος εἰς τὰ ἐντυπὰ μας ὑμνωδὸς λέγει πρὸς Αὐτόν :

«Ζωὴν ἡλθεὶς παρασχεῖν
καὶ οὐ θάνατον».

Ἄλλαχού δὲ («Ἰδιόμελον» δ' «Ἀποστίχων») : «Ἐπὶ ξύλου βλέπουσα...») αὐτὴ ἡ θρηνηφοῦσα Θεοτόκος φέρεται λέγουσα πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον Υἱόν τῆς :

«...Σπεῦσον οὖν ἀνάστηθι,
ὅπως ἴδω καὶ γὼ
Σοῦ τὴν ἐκ νεκρῶν
τριήμερον ἐξανάστασιν».

Θλίβεται, ἄλλαις λέξεσι, καὶ πενθεῖ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ τῇ ἀλγεινῇ ἀναμνήσει τῶν Παθῶν καὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ ἀναμαρτήτου Ἀρχηγοῦ τῆς, γνωρίζουσα ὅμως, ὅτι «ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν Χριστὸν καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν Αὐτοῦ» (Λουκ. κδ' 26), δὲν ἀφίεται νὰ καταποντισθῇ εἰς τὸ πέλαγος τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ προσβλέπει μὲ ἀγίαν εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν σκοπὸν καὶ εἰς τὸ τέρας. Δὲν παραλείπει λοιπὸν, ὁμοῦ μετὰ τῆς συμπαιδείας καὶ τοῦ πένθους, νὰ ἐκδηλώσῃ καὶ τὴν ἐνδόμυχον ἱκανοποίησιν τῆς διὰ τὴν τόσην τοῦ Θεανθρώπου ἀγάπην καὶ διὰ

τὴν παντοδυναμίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ, ἣν ὑπεδύθη, χάριν τῆς ἁμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριον προσευχῇ τῆς καὶ θριαμβολογεῖ ἔτι, λέγουσα,

«Σταυρωθέντος Σου, Χριστέ,
ἀνηρέθη ἡ τυραννίς,
ἐπατήθη ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ...»

καὶ τὴν Πάναγνον Μητέρα φαντάζεται πρὸς τὸν Ἐσταυρωμένον λέγουσαν

«Εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις,
Σὺ ὑπάρχεις
ὁ Υἱὸς καὶ Θεὸς μου».

Βλέπει ἐν πνεύματι ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας ποιησις ἀνυψούμενον «ἐπὶ ξύλου» τὸν Κύριον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι τοῦτο πάσχει, «ἵνα τοὺς ἐν Ἄδῃ δεσμίους ἐλευθερώσῃ» (α' «Στιχηρὸν» ἐσπερινοῦ Μεγ. Παρασκευῆς) καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὅτι νεκρὸς ἤδη «τάφῳ κατακλείεται», εἶναι ὅμως βεβαία ὅτι Αὐτὸς εἶναι «ὁ καθαιρέτης τοῦ Ἄδου» (ζ' στιχ. τοῦ αὐτοῦ ἐσπερινοῦ). Διὰ τοῦτο καὶ ὁ κηδεύων τὸν Κύριον Ἰωσήφ ἐδοξολογεῖ Τοῦτον καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν μελωδόν, «χαίρων ἀνεβόα» τὸ «Δόξα τῇ συγκαταβάσει Σου φιλόνηρωπε» (α' ἀπόστιχον τοῦ αὐτοῦ ἐσπερινοῦ : «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου...»), ἐν ᾧ καὶ αἱ «δυναμείες» τῶν οὐρανίων ἀγγέλων, παρ' ὅλην τὴν κατάπληξιν διὰ τὴν ἀκατάληπτον καὶ ἄκραν συγκατάβασιν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, «χαίρουσαι» καὶ αὐταί, «ἐβόων» τὸ αὐτὸ «Δόξα...» (δ' ὁμοίον ἀπόστιχον).

Χαρακτηριστικωτάτη εἶναι καὶ ἡ κατάληξις τοῦ τὸν ἐπίλογον τῆς τελετῆς τοῦ ἐσπερινοῦ τῆς Ἀποκαθηλώσεως ἀποτελοῦντος «Δοξαστικοῦ» («Σὲ τὸν ἀναβαλλόμενον...»), ἐν τῷ ὁποίῳ πάλιν ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ, «καθελὼν ἀπὸ τοῦ ξύλου» τὸν Ἐσταυρωμένον Κύριον, παρίσταται λέγων πρὸς Αὐτόν

«Μεγαλύνω τὰ Πάθη Σου,
ἡμολογῶ καὶ τὴν Ταφήν Σου
σὺν τῇ Ἀναστάσει, κραυγάζων
Κύριε, δόξα Σοι».

Ἄλλ' ἐκεῖ, ὅπου ἀφθονοῦσιν αἱ ἀναστάσιμοι ἰδέαι, ὅπου ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἐσταυρωμένου μετὰ τῆς ἐκ ταύτης παρεχομένης εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐγγυήσεως περὶ τῆς μελλούσης καθολικῆς ἀναστάσεως ἀποτελεῖ ἀναπόφευκτον πλέον συνάρτησιν τοῦ θανάτου Του καὶ τῆς ταφῆς Του, εἶναι ἡ ὑμνολογία τοῦ γνωστοῦ ὡς «Ἐπιταφίου Θρήνου» ὄρθρου τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, ψαλλομένου παρ' ἡμῖν σήμερον τὸ ἐσπέρας τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Εἰς τὴν ἀκολουθίαν ταύτην ὁ ἐν τῷ τάφῳ κατακείμενος καὶ «θρηνούμενος» Νεκρὸς ἀνακηρύσσεται καὶ ἐξυμνεῖται ὡς ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου καὶ Ἀρχηγὸς τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἐν τῷ καινῷ μνημείῳ τοῦ εὐσχήμονος Ἰωσήφ ταφῆ Του αὐτόχρομα πανηγυρίζεται ὡς τὸ ἀναγκαῖον προοίμιον τῆς καταλύσεως τοῦ θανάτου καὶ τῆς φθορᾶς. Ὡς θριαμβευτῆς δοξάζεται καὶ ὡς παροχέως τῆς νέας ζωῆς λατρεύεται διὰ τῶν ἐπιταφίων ὕμνων τῆς ἐσπέρας ταύτης ὁ «ὠραῖος

κάλλει παρὰ πάντα βροτούς» Υἱὸς τῆς Παρθένου, καίτοι «ὡς ἀνίδεος νεκρὸς καταφαίνεται», διότι Αὐτὸς εἶναι «ὁ κενώσας τὰ μνημεῖα τῶν νεκρῶν» καὶ οἱ ἐν τῷ Ἄδῃ νεκροὶ «ὡς Κτίστην καὶ Κύριον» Αὐτὸν λατρεύουσι μετὰ τῶν οὐρανίων τάξεων, τῶν στρατιῶν τῶν ἀγγέλων, «ἐκκλησομένων» καὶ «δοξαζουσῶν» τὴν «συγκατάβασιν» Του.

Κατὰ τὸν ἕνα ἐκ τῶν ποιητῶν τοῦ «Κανόνος» ὁ νεκρὸς Ἰησοῦς εἶναι ὁ «θανάτω θάνατον καὶ Ἄδην θανατώσας», ὅστις, «ταφείς» ὡς «φιλόανθρωπος», τὸν «φθαρέντα» ἄνθρωπον «καινοποιεῖ» καὶ «καταστολῆ... τῆ ἐν σπηλαίῳ καὶ μνήματι» τοὺς ἐν τῷ Ἄδῃ «πεπεδημένους ἔλυσε», διότι αὐτὸς εἶναι, ὅστις «παράγει τὰ σύμπαντα καὶ καινοποιεῖ σαββατίζων καὶ ἀνακτώμενος» καὶ «διὰ θανάτου τὸ θνητόν, διὰ ταφῆς τὸ φθαρτὸν μεταβάλλει» (Μάρκος Ἰδρουῦντος). Κατὰ τὸν ἕτερον τῶν ποιητῶν τοῦ αὐτοῦ «Κανόνος», ὁ τάφος τοῦ Κυρίου εἶναι «ὄλβιος τάφος» διότι «ζωῆς θησαυρὸς ἀναδεδεικται» καὶ «πηγὴ δείκνυται ἐγέρσεως» (Κοσμάς), ὑπὸ δὲ τῆς ἐξόχου ποιητρίας τῶν «Εἰρωμῶν», τῆς σοφῆς Κασσίας, τονίζεται (ὠδῆ ζ') ὅτι ὁ Κύριος

«ἐν τάφῳ νεκρὸς
ἀπνους κατατίθεται
εἰς σωτηρίαν ἡμῶν...»

Εἰς τὴν θ' ὠδὴν τοῦ αὐτοῦ «Κανόνος» ὁ ἐν τῷ τάφῳ κείμενος Υἱὸς τῆς Παρθένου προσφωνεῖ τὴν ἀγνὴν Μητέρα Του, λέγων «Μὴ ἐποδύρου μου Μητερ... ἀναστήσομαι γὰρ καὶ δοξασθῆσομαι», ἡ δὲ Θεοτόκος, ἀπαντῶσα εἰς Αὐτόν, ζητεῖ ὅπως πραγματοποιήσῃ τὴν τοιαύτην ὑπόσχεσιν Του ἀντιφωνοῦσα «...ἀλλ' ἀνάστηθι, ὅπως μεγαλυνθῆσωμαι». Ἀνταπαντῶν εἶτα ὁ Κύριος, διαβεβαιῶν καὶ πάλιν τὴν Θεοτόκον περὶ τοῦ ἐπικειμένου θριαμβοῦ Του, ὅστις καὶ ἐκείνην θὰ δοξάσῃ λέγων

«...τοὺς ἐχθροὺς ἐν σταυρῷ γὰρ
πατάξας ὡς Θεός,
ἀναστήσομαι αὐθις
καὶ μεγαλυνῶ σε».

Καὶ πρὸς τὸν κόσμον ὅλον ἀπευθυνόμενος ἐκ τοῦ βᾶθους τοῦ Ἄδου, καθ' ἣν στιγμὴν ἀσχολεῖται εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐκεῖ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Πρωτοπλάστων ἀναμενόντων δεσμιῶν, ἀκούεται ὁ αὐτὸς Κύριος διακηρύσσων μεγαλοπρεπῶς

«Ἀγαλλιᾶσθω ἡ Κτίσις
εὐφραινέσθωσαν
πάντες οἱ γηγενεῖς
τὸν Ἄδᾶμ σὺν τῇ Εὐᾶ
λυτροῦμαι παγγενῆ
καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ
ἐξαναστήσομαι».

Τὴν ἐν τῷ Ἄδῃ τοιαύτην λυτρωτικὴν ἐνέργειαν τοῦ νεκρωθέντος Κυρίου ὡς ἐξῆς ψάλλει περαιτέρω εἰς τὰ «Ἰδιόμελα» τῶν «Αἰνῶν» ἡ ὕμνολογία τοῦ «Ἐπιταφίου» μας :

«Ἄδης τρέμει
καὶ Ἄδᾶμ τῶν δεσμῶν
ἀπολύεται!»

Σαφέστατα δὲ ἐν τοῖς ἄσμασι τούτοις ἐξυμνεῖται πλεόν, ὡς γεγονὸς τετελεσμένον, ἡ τοῦ Κυρίου Ἀνάστασις: «...Ἐδωρήσω ἡμῖν τὴν παναγίαν ἐκ νεκρῶν Σου Ἀνάστασιν» (α' «Ἰδιόμελον» τῶν «Αἰνῶν») — «...Ἐδεῖ γὰρ Αὐτὸν ἐκ τάφου καὶ ἐκ παστάδος προελθεῖν» (δ' ὁμοιον) — «...Καὶ εἰς ὃ ἦν πάλιν ἐπανελθὼν διὰ τῆς Ἀναστάσεως, ἐδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον» (ε' ὁμοιον). Ὡς γεγονὸς ἐπίσης τετελεσμένον ἐξυμνεῖται ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἰς τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ψαλλόμενα γνωστὰ «Εὐλογητάρια» τῶν Κυριακῶν, καθὼς καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ «Καθίσματι» τῆς γ' ὠδῆς τοῦ «Κανόνος» :

«Τὸν τάφον Σου, Σωτήρ,
στρατιῶται τηροῦντες,
νεκροὶ τῆ ἀστραπῆ
τοῦ ὀφθέντος Ἀγγέλου
ἐγένοντο, κηρύττοντος
γυναιξὶ τὴν Ἀνάστασιν.
Σὲ δοξάζομεν,
τὸν τῆς φθορᾶς καθαιρέτην,
Σοὶ προσπίπτομεν,
τῷ ἀναστάντι ἐκ τάφου
καὶ μόνῳ Θεῷ ἡμῶν».

Ἄλλὰ μήπως καὶ τὰ δημοφιλέστατα «Ἐγκώμια» τοῦ «Ἐπιταφίου» μας δὲν βρῖθουσιν ἀναστασίμων ἰδεῶν καὶ δὲν προϋποθέτουσιν ὡς ἀναγκαῖον ἀκολουθίαν τῆς ταφῆς καὶ τῆς εἰς Ἄδου καθόδου τοῦ Κυρίου τὴν ἐκεῖθεν ἀπελευθέρωσιν τῶν θυμάτων τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν θριαμβευτικὴν ἐξανάστασιν τῶν «θρηνομένων», βεβαίαν ἐγγύησιν τῆς καθολικῆς μελλούσης ἀναστάσεως; Διὰ τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίου «τὰ τοῦ Ἄδου ἐσαλευθῆ θεμέλια καὶ μνημεῖα ἠνεώχθη τῶν νεκρῶν», διὸ καὶ «τοῦ θανάτου συντριβὴ» ἀποκαλεῖται ὁ Ἰησοῦς, ὅστις «ἐκ θανάτου τοὺς βροτούς ἠλευθέρωσε», «τὴν φύσιν τῶν βροτῶν ἀνεκαίνισεν, ἀναστὰς θεοπρεπῶς ἐκ τῶν νεκρῶν» καὶ «ἐπανάγει ἀπὸ γῆς πρὸς οὐρανὸν τοὺς ἐκεῖθεν πεπτακότας». Ζωηρότατα δὲ παρίσταται ἡ χαρὰ τῶν ἐν Ἄδῃ προαιωνίων νεκρῶν, ὑποδεχομένων τὴν ἐκεῖσε παρουσίαν τοῦ Λυτρωτοῦ :

«Ὡ χαρὰς ἐκείνης!
ὦ πολλῆς ἡδονῆς!
Ἰησοῦ, ἧς τοὺς ἐν Ἄδῃ
πεπλήρωκας,
ἐν πυθμῆσι
φῶς ἀστράψας ζοφεροῖς!»

Καὶ τοῦ Ἄδου, προσωποποιουμένου, ἡ ὀδύνη παρίσταται ἐπίσης ἐν τοῖς «Ἐγκωμίσις» εἰς ἕξαρχιν τῆς νικηφόρου τοῦ Κυρίου ἐκεῖσε καθόδου :

«Ἐφρίξεν ὄρων,
Σῶτερ, Ἄδης Σε
τὸν Ζωοδότην
θησαυροῦς αὐτοῦ
σκυλεύοντα, ἄτρωτον,
αἰώνιους τε
ἐγείροντα νεκρούς».

Χαρακτηριστικωτάτη εἶναι καὶ ἡ ἐπομένη στροφή τῶν «Ἐγκωμίων», ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν κήδευσιν τοῦ νεκροῦ Σώματος τοῦ Ἰησοῦ (ἐμπνευσμένη προφανῶς ἐκ τοῦ Ἰωάν. β' 24) :

«Κόκκος διφυής
ὁ φυσίζωος,
ἐν γῆς λαγόσι
δακρυόντων ὄχετοῖς
νῦν κηδεύεται·
ἀλλὰ αὔριον
βλαστάνει τὴν ζωὴν».

Τὴν τελευταίαν ταύτην ἔννοιαν τῆς προσωρινότητος τῆς ταφῆς τοῦ σταυρωθέντος Κυρίου ἐκφράζουσι τό τε «Κοντάκιον» καὶ ὁ «Οἶκος» τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας διὰ τοῦ ἐπομένου καταληκτικοῦ ἐφυμνίου :

«Τοῦτο Σάββατόν ἐστι
τὸ ὑπερευλογημένον
ἐν ᾧ Χριστὸς ἀφυνώσασ
ἀναστήσεται τρίτημερος».

Λίαν ἐκφραστικοὶ ἐπίσης τοῦ πνεύματος, ὅπερ διήκει δι' ὅλης τῆς «Ἐπιταφίου» ὕμνολογίας τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, εἶναι καὶ οἱ πρὸ τοῦ «Συναξαρίου» κατωτέρω Στίχοι, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία ἀπευθύνεται πρὸς τὴν φρουροῦσαν τὸν Κυριακὸν Τάφον ρωμαϊκὴν κουστωδιαν :

«Μάτην φυλάττεις τὸν τάφον κουστωδία,
οὐ γὰρ καθέξει τύμβος αὐτοζωϊαν».

Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ὕμνολογίᾳ τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀναστασίμων προανακρουσμάτων, δι' ὧν ἡ Ἐκκλησία προεορτάζει τὴν μεγάλην καὶ λαμπροφόρον Πασχάλιον πανήγυριν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

E. Γ. Μ.

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ

Η ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆ Παρασκευῆ τῆς Διακαινησίμου τελεῖ εορτὴν εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου - Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἡ Πηγὴ, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Ζωοδόχος, εὐρίσκεται παρὰ τὴν Χρυσὴν Πύλιν τῶν τειχῶν τῆς ΚΠόλεως, εἶναι δὲ τὸ περίφημον βυζαντινὸν ἅγίασμα τῆς Βασιλευούσης¹, τὸ συνδεόμενον μὲ διαφόρους λαογραφικὰς παραδόσεις καὶ τὸ ὅποσον ἀποτελεῖ μέχρι σήμερον σπουδαῖον θρησκευτικὸν κέντρον καὶ γνωρίζεται κοινῶς ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μπαλουκλή».

Ἰκανὰ περὶ τοῦ ἐν ΚΠόλει ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελεσθέντων θαυμάτων² ἔγραψεν ὁ Νικηφόρος Κάλλιστος, ἅτινα ἐξεδόθησαν τῷ 1802 ὑπὸ τοῦ ἐκ Μοσχοπόλεως ἱερομονάχου Ἀμβροσίου τοῦ Παμπέρεως³. Τῷ 1886 ἐξεδόθη μελέτη περὶ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Εὐγενίου ἱερέως, ἀνήκουσα ὅμως εἰς τὸν Μαγουὴλ Γεδεών⁴. Πλήρες ἔργον ἐδημοσιεύθη τῷ 1937 ὑπὸ τοῦ Μ. Ι. Νομίδου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Misen, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει

τὰ ἀποτελέσματα τῶν περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐρευνῶν του, ἧτοι περιγραφὴν τοῦ τόπου, τὰ γενόμενα θαύματα, τὰς ἐπισήμους τελετάς, τὰ διάφορα ἱστορικὰ γεγονότα, τοὺς ὕμνους καὶ τοὺς κανόνας κ.λ.π.¹.

Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ ἀπλοῦ στρατιώτου Λέοντος Μακέλλου, τοῦ κατόπιν βυζαντινοῦ αυτοκράτορος, τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Λέων ὁ μέγας. Ὁ εὐσεβὴς στρατιώτης Λέων, διερχόμενος διὰ μέρους δασώδους καὶ ἀγρίου παρὰ τὴν ΚΠολιν, συνήγητησεν ἀπροσδοκῆτως τυφλόν, ὅστις ἐπὶ μυχρὸν ἐπλανάτο εἰς τὰ ἀδιάβατα ταῦτα μέρη, μὴ γνωρίζων ποῦ νὰ κατευθυνθῆ. Συμπαθήσας ὁ Λέων τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἐχειραγώγησεν εἰς μίαν ἀτραπὸν, ἀλλ' ὁ τυφλός, κατὰκοπος καὶ διψαλὸς ἕνεκα τοῦ καύσωνος, δὲν ἠδύνατο οὐδὲ ἐπὶ τῶν ποδῶν του νὰ σταθῆ, ἐφ' ᾧ καὶ παρεκάλει τὸν εὐεργέτην του νὰ τὸν ὀδηγήσῃ ὑπὸ σκιάν τινα πρὸς ἀνάπαυσιν καὶ νὰ τῷ δώσῃ ὕδωρ. Ὁ Λέων ἀφήσας τὸν διψαλὸν τυφλόν εἰς τὴν ἀτραπὸν νὰ ἀναπαυθῆ, ἤρχισε νὰ περιφέρεται ἀνὰ τὸ ἐλώδες ἐκεῖνο μέρος ζητῶν ὕδωρ διὰ τὸν τυφλόν, πᾶσαι ὅμως αἱ ἐρευνᾶι του ἀπέβησαν μάταιαι. Αἰφνης ἀκούει θαυμαστὴν φωνὴν λέγουσαν : «Μὴ κοπιᾶζης, Λέων, ζητῶν ὕδωρ μακρὰν· τὸ ἔχεις πλησίον σου». Μάτην ὅμως ὁ Λέων περιέφερε τὸ βλέμμα πέριξ καὶ ἐκουράσθη ἀναζητῶν τὸ ὑποδειχθὲν ὕδωρ. Τότε ἤκουσε πάλιν φωνήν : «Λέων βασιλεῦ, εἰσιὼν τὸ ἐνδότερον συνηρεφές τοῦτο, καὶ τοῦ θολεροῦ ὕδατος μετὰ χεῖρας λαβῶν, θεράπευσον τῷ πληρῷ τὴν δίψαν· καὶ τὰς πετηρωμένας ἐπιχρῖσας ὄψεις ἐκείνου, γνώσῃ αὐτίκα ἧτις εἰμί, ἐκ πολλοῦ τόν δε κατοικοῦσα τὸν χῶρον». Ὁ Λέων πράττει ὅ,τι παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν ἡ φωνή, ἧτις ἀπεκάλυψε συγχρόνως ὅτι ἡ Θεοτόκος λαλεῖ καὶ «παραυτίκα βλέπων ἦν ὁ πηρὸς».

Τὸ θαυμαστὸν τοῦτο γεγονός ἐγένετο τῷ 450 μ. Χ. ἐπὶ αυτοκράτορος Μαρκιανοῦ καὶ ὑπενθύμιζεν ἐφεξῆς εἰς τοὺς πιστοὺς τὴν ἐκ τῆς Πηγῆς ταύτης προχοεμένην χάριν τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν πρόρρησιν τῆς Θεομήτορας, ὁ Λέων Μακέλλης ἐγένετο αυτοκράτωρ τοῦ Βυζαντιοῦ (457—474) καὶ ἐπὶ τῆς Πηγῆς ἐκείνης ἤγειρε, κατὰ τὴν παράδοσιν, μεγαλοπρεπῆ ναὸν εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου, ὠνόμασε δὲ αὐτὸν ναὸν τῆς Ζωοδόχου ἢ Ζωηφόρου Πηγῆς.

Παυαίριθμοι θαυμασταὶ ἰάσεις διαφόρων ἀσθενῶν προσφευγόντων μετὰ πίστεως εἰς τὸ ἱερόν τοῦτο ἅγίασμα συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ δοξάζεται ἡ Θεοτόκος Μαρία, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἰάσεως τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ ἀπὸ μακρᾶς καὶ βαρείας νόσου τῶν νεφρῶν. Εἰς ἔνδειξιν εὐγνωμοσύτης ὁ Ἰουστινιανὸς προσέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Λέοντος μεγαλοπρεπέστατον καὶ πλουσιώτατον ναὸν, παρὰ τῷ ὁποίῳ καὶ ἀνήγειρε μεγάλην μονήν². Ὁ ναὸς οὗτος κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ὑπέστη πολλὰς καταστροφάς, ἰδίως

1. Γ. Α. Σωτηρίου, Χριστιανικὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἀρχαιολογία, Α' ἐν Ἀθήναις, 1942, σ. 233.

2. Ἰδὲ σχετικὴν βιβλιογραφίαν ἐν *Al. Schneider*, Byzanz, Berlin, 1936, σ. 69. Ἰδὲ ὡσαύτως καὶ Β. Η. C² 1072—1074.

3. Βλ. ἐν *L. Petit*, Bibliographie des Acolouthies Grecques, σ. 160 ἐξ.

4. Αὐτόθι σ. 162.

1. Misen, Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ, Istanbul, 1937, Πρὸβλ. καὶ «Echos d'Orient», 40, (1937), σ. 495.

2. Ὁ R. Janin κρίνων τὸ ἀνωτέρω ἔργον παρατηρεῖ ὅτι ὁ πρῶτος ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἶναι ἔργον οὐχὶ τοῦ Λέοντος Ιου, ἀλλὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. («Echos d'Orient» 40 (1937) σ. 496.

δὲ κατὰ τὸν φοβερὸν σεισμόν τοῦ 9ου αἰῶνος. Ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ὁ Μακεδῶν (886—912) καὶ ὁ υἱὸς του Λέων ὁ Σοφὸς (886—912) ἀνεστῆλωσαν τὸν ἡμικαταστραφέντα ἐκ τοῦ σεισμοῦ ναὸν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀποκαταστήσαντες τὸ πρότερον αὐτοῦ μεγαλεῖτον· μάλιστα ὁ Βασίλειος μετέφερεν εἰς τὸ μέρος τοῦτο τὸ θερινόν του ἀνάκτορον.

Ἡ παράδοσις ἀναφέρει πολλὰ ἐκάστοτε γεγόμενα θαύματα ὑπὸ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἐκ νόσου τῶν νεφρῶν ἐθεραπεύθη καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Λέων, ἡ δὲ σύζυγός του Θεοφανῶ ἐθεραπεύθη ἐκ σφοδροῦ πυρετοῦ. Ἐπίσης ἡ σύζυγος τοῦ Λέοντος στ' Ζωή, κατὰ τὴν παράδοσιν, χάρις εἰς τὴν Πηγὴν, ἀπέκτησεν υἷδον τὸν Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον (905 — 959), ἡ αὐτὴ δὲ Πηγὴ ἐχάρισε τὴν ἀκοήν εἰς τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων Ἰωάννην καὶ ἐθεράπευσε τὴν Σχίζιγαν, τὸν Ῥωμανὸν τὸν Λεκαπηγδὸν καὶ πολλοὺς μοναχοὺς καὶ γυναῖκας ἐκ διαφόρων νόσων.

Ὁ ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπέστη καὶ ἐφεξῆς πολλὰς ἐκ σεισμῶν καταστροφάς, ὁ ζῆλος ὅμως πολλῶν θαυμαστῶν τῆς Πηγῆς συνετέλει εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν βλαβῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει τέλεσιν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ καὶ ἐκκλησιαστικῶν πανηγύρεων¹. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ἐγκαινίων τοῦ ναοῦ, τελεσθέντων τῇ Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου, ὁ Νικηφόρος Κάλλιιστος Ξανθόπουλος (ιδ' αἰῶν) ἔγραψε Κανὸνα εἰς τιμὴν τῆς Θεοτόκου-Ζωοδόχου Πηγῆς μετ' ἀκροστιχίδα «Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου», ὡς καὶ στιχηρά, τὰ ὁποῖα ἡ Ἐκκλησία ψάλλει μετὰ τῶν ἀναστασίμων ἁσμάτων κατὰ τε τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τὸν Ὅρθρον τῆς ἑορτῆς². Ἐπομένως ἡ ἑορτὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καθωρίσθη ἵνα τελεῖται τῇ Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου τὸν ιδ' αἰῶνα³.

1. Κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς Ἐκκλ. ΚΠόλεως (Syn. Eccl. P. σ. 810) τῇ 9ῃ Ἰουλίου «μνήμη τῶν ἐγκαινίων τοῦ σεβασμίου οἴκου τῆς ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀσιπαρθένου Μαρίας, τοῦ ὄντος ἐν τῇ Πηγῇ». Ὅμοίως τῇ 16ῃ Ἀγούστου. Τὸ ἰ. «Ἀγίασμα» μερίμνη τῆς Πνευμ. Διακ. τοῦ Οἴκου. Πατρ., Ἰσταμποῦλ 1952.

2. Πεντηκοστάριον (ἐκδ. Βενετίας, 1880), σελ. 16 ἐξ.

3. Κατὰ παλαιὰς τυπικὰς διατάξεις, τῇ Παρασκευῇ τῆς Διακαινησίμου ἐπετελεῖτο «μνήμη τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρου». Δημητριάδου, Τυπικὰ Ι. σ. 176.

Κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠόλεως (1453) ὁ ναὸς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς κατεστράφη μέχρι θεμελίων, τὰ ἐρείπια δ' αὐτοῦ ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ τεμένου τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ, ὁ δὲ περὶ τὴν Πηγὴν εὐρύτατος χώρος μετεβλήθη εἰς μουσουλμανικὸν νεκροταφεῖον. Περὶ τὴν πηγὴν συνεσωρεύθησαν χώματα καὶ λίθοι, ὑπὸ τῶν τουρκικῶν δὲ ἀρχῶν ἐτέθη φρουρὸς ἀπαγορεύων εἰς τοὺς Χριστιανοὺς νὰ πλησιάσουν πρὸς τὰ ἐρείπια. Τὸ ὕδωρ ὅμως τῆς Πηγῆς σὺν τῷ χρόνῳ σωρευόμενον διέφρεεν ὑπεράνω τοῦ περὶ αὐτὴν ἀνεγερθέντος τοίχου καὶ οὕτω πάλιν οἱ Χριστιανοὶ προσερχόμενοι ἤντλουν ὕδωρ. Τέλος ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐπετράπη νὰ ἀνεγερθῇ μικρὸς ναὸς, ὅστις κατεστράφη κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ οὕτω ἐπισωρεύθησαν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς Πηγῆς χώματα καὶ λίθοι. Οἱ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ ἀποκατέστησαν καὶ πάλιν τὸ προσκύνημα ἀποκαθάραντες τὴν Πηγὴν ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐπιχωματώσεις. Ἐπὶ τοῦ Σουλτάνου Μαχμουτ β' ἐδόθη ἀδεία ἀνεγέρσεως ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἤρξαντο δὲ αἱ ἐργασίαι τὸν Ἰούλιον τοῦ 1833. Κατὰ τὰς γενομένας τότε ἀνασκαφὰς ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ ἀρχαιότερου ναοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ ἐπὶ τῶν θεμελίων αὐτοῦ, χάρις εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Σουλτάνου καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Χριστιανῶν, ἀποκατεστάθη τελείως ὁ ναὸς τῇ 30ῃ Δεκεμβρίου 1834, τῇ δὲ 2ῃ Φε-

βρουαρίου 1835 ἐτελέσθησαν πανηγυρικῶς τὰ ἐγκαινία τοῦ ναοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως συμπαραστατομένου ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκτοτε προκαλεῖ τὴν συρροὴν πλήθους προσκυνητῶν, παρ' αὐτὸν δὲ ἰδρῦθη Χριστιανικὸν κοιμητήριον ἐνθα θάπτονται οἱ Πατριάρχαι ΚΠόλεως καὶ ἄλλοι ἐκκλ. ἀξιωματοῦχοι¹. Πολλοὶ ναοὶ ἀνηγέρθησαν παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὡς καὶ μοναί, ἰδίᾳ εἰς τὰς νήσους².

Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ
(Ἔργον Δημ. Πελεκάση)

1. Ἰδὲ Γ(ρηγ.) Π(απαμικαῆλ), Ἑορτολόγιον, ἐν «Πανταίνῳ» τ. Γ' (1918) σ. 312 ἐξ.

2. Ἐν Πάρῳ (Ἐμμ. Δ. Σαγκριώτου, Ἱστορία τῆς ἐν Πάρῳ ἰ. μονῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Λογγοβάδας, ἐν Πύργῳ, 1926), ἐν Ἀνδρῳ (μ. Ἀγίας), ἐν Κερκίρᾳ, ἐν Πόρῳ, ἐν Πάτρῳ (Δ. Καλλιμάχου, Ἡ Σταυροπηγιακὴ μονὴ τῆς Ζωοδόχου Πη-

Ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ
(Ἔργον Δημ. Πελεκάση)

Πλὴν τῆς ἐν τῷ Πεντηκοσταρίῳ ἀκολουθίας τῆς ἑορτῆς τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς εἶναι γνωσταὶ καὶ ἄλλαι ἀκολουθίαι, ὡς καὶ παρακλητικοὶ κανόνες καὶ οἴκοι¹.

Πρεσβ. ΙΩΑΝΝΗΣ Π. ΡΑΜΦΟΣ π. Θ.

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

ΟΙ ΜΙΚΤΟΙ ΓΑΜΟΙ

Τὸ σπουδαιότατον τοῦτο, κοινωνικὸν μᾶλλον παρὰ θρησκευτικόν, ζήτημα ἀπασχολεῖ τελευταίως τὸν παγκόσμιον θρησκευτικὸν ἡμερήσιον καὶ περιοδικὸν τύπον.

Τὰ κατὰ τοὺς μικτοὺς γάμους εἶναι τόσον γνωστὰ καὶ κοινά, ὥστε θὰ ἦτο περιττὸν νὰ ἀναμασῆσθαι τις μυριόλεκτα πράγματα.

Τὸ ἐνδιαφέρον εἶναι ὅτι ἀπὸ τε ὀρωμαιοκαθολικῆς καὶ προτεσταντικῆς, κυρίως, πλευρᾶς τονίζεται ἐπὶ τῇ βᾶσει θεϊκῶν στατιστικῶν στοιχείων ἢ κατὰ μέγα ποσοστὸν ἀποδεικνυομένη ἀποτυχία τῶν μικτῶν γάμων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀνατροπὴν τῶν τέκνων καὶ τὴν ὀριστικὴν τῶν τοιούτων γάμων διάλυσιν.

Τεχνικὰ καὶ νομικὰ μέτρα ἀπὸ αἰῶνων συζητούμενα καὶ ἐφαρμοζόμενα κατέδειξαν τὴν ἀποτυχιάν των διὰ τὸν περιορισμὸν ἀνωμάλου πηγῆς σημαντικωτάτης ἀνωμαλίας εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον.

Οὐδὲν ἀποτελεσματικώτερον μέτρον ὑπάρχει τοῦ ἐγκαίρου καὶ πρόεποντος διαφωτισμοῦ γονέων καὶ νέων. Οὔτε ἔτσι θὰ λυθῆ, βέβαια, τὸ ζήτημα ὀριστικῶς, εἶναι βέβαιον ὅμως ὅτι δι' αὐτοῦ τὸ ποσοστὸν τῶν μικτῶν γάμων θὰ κατέλθῃ, καὶ αὐτὸ εἶναι ἤδη σημαντικὴ ὠφέλεια.

Ἄλλὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὡς καὶ διὰ τόσα ἄλλα, ὡς προϋπόθεσις παραμένει, τὸ ποῖος θὰ κάμῃ τὸν δια-

γῆς, «Ἐκκλ. Φάρος» Π' [1914] σ. 289 ἐξ.), ἐν Σάμῳ («Ἐκκλ. Φάρος» Η' [1911] σ. 36), ἐν Σίφῳ [μετόχον τῆς αὐτόθι μ. τῆς Βρύσεως], (Θεοδ. Κ. Σπεράντζα, Κυκλαδικές ἱστορίες, Ἡ Παναγία ἢ Χρυσοπηγὴ τῆς Σίφου, Ἀθήναι, 1949), ἐν Χίῳ (Ἀκολουθία τῆς Ζωοδ. Πηγῆς καὶ ἡ κατὰ τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου, αἰς προσετέθησαν καὶ ἰδιόμοελα Νικηφόρου ἱερομονάχου τοῦ Χίου καὶ σύντομος ἔκθεσις περὶ τῆς ἐν Ἀρμολίσις ἰ. μονῆς τοῦ Βρεττοῦ. Ἐν Χίῳ, 1862), ἐν Καστελλίῳ Κισσάμου Κρήτης ἐν τῇ Κοινότητι Δερβεντιστῆς (ν. Ἰωαννίνων).

1. Ἀκολουθία τῆς ὁπ. Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ὡς φάλλεται ἐν Ἀγ. Ὅρει καὶ ἐν τῇ ἐν Πάρῳ ἰ. μονῇ τῆς Ζωοδ. Πηγῆς τῆς Λογγοβάρδας, ἀγρυπνίας τελουμένης. Εἰς τὸ τέλος προστίθενται ὁ πανηγυρικὸς λόγος, οἱ Χαιρετισμοὶ καὶ 10 Παρακλ. Κανόνες, καὶ τὶς δὲ Εὐχὴ ἱκετήριος. Ἐκδίδεται νῦν τὸ πρῶτον παρὰ τοῦ ἀρχιμ. Φιλοθέου Ζερβάκου, ἀδελφοῦ τῆς ἰ. μονῆς Λογγοβάρδας, ἐν Ἀθήναις, 1928. *Γερασίμου μοναχοῦ Μικραγιαννανίτου*, Ἀκολουθία τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, Ἀθήναι, 1950 (φαλλομένη τῇ 23 Ἰουλίου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ παρ' Αὐτῆς γεγονότος ὑπερφυῶς θαύματος ἐν τῇ ἐν Πάρῳ σεβασμιαῖα μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Λογγοβάρδας εἰς τοὺς 125 νέους, τοὺς καταδικασθέντας ὑπὸ τῶν Γερμανῶν εἰς θάνατον, ὅτε τούτους διέσωσε). Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ σωτήρια τῆς Σίφου εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν, Ἀθήναι, 1921 (Κανὼν... φαλλόμενος εἰς λιτανεῖαν τῇ Πέμπτῃ τῆς Ἀναλήψεως ἐπὶ σωτήρια τῆς νήσου ἐκ πανόλους ἐν ἔτει 1676 καὶ 1811). Βλέπε καὶ Παρακλητ. Κανόνα εἰς τὴν Ζωοδόχον Πηγὴν ἐν «Ἀγιορ. Βιβλιοθήκῃ» 127 (1951) σ. 295-300. Ἴδὲ καὶ L. Petit, Bibliographie des Acolouthies Grecques, σ. 160 ἐξ.

φωτισμόν, διὰ νὰ μὴ ἀποβῆ αὐτὸς ἔμμεσον καὶ ἀρνητικὸν μέσον ὑπὲρ τῶν μικτῶν γάμων. Ποῖος ἄλλος ἀπὸ τὸν ἐφημέριον; Οἱ καθ' ἕκαστον ἐπίσκοποι ἔχουν πρὸ αὐτῶν βοοῦν τὸ ἄμεσον καὶ ἐπιτακτικὸν πρόβλημα τῆς κατὰ πάντα ἀρετίας καταρτίσεως ἐφημερίων μὲ πλήρη ποιμαντορικὴν συνείδησιν καὶ μὲ ὅλα τὰ ἀφ' ἑαυτῶν νοούμενα ἐφόδια, τὰ ὁποῖα βεβαίως δὲν θὰ τὰ ἀποκτήσουν διὰ τῆς σημερινῆς προχειρολόγου ἱερατικῆς ἐκπαιδεύσεως.

ΑΜΙΑΚΑΣ Σ. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΠΑΡΑΓΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝ. ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ ΤΟΥ 1821

Ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν λόγου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Σπύρου Μελά κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 24 Μαρτίου 1952 «περὶ τῶν παραγόντων τοῦ «Εἰκοσιένα».

...Καί, ἀφοῦ ἐθέσαμεν τώρα ὡς πρῶτιστον παράγοντα τοῦ Εἰκοσιένα τὴν ὑψηλὴν καὶ ἀείζωον παράδοσιν τῆς φυλῆς, ἃς ἔλθωμεν εἰς τὸν δευτέρον παράγοντα: Εἰς τὴν ἱερὰν κιβωτόν, ποῦ διεφύλαξεν αὐτὴν τὴν παράδοσιν ἀλώβητον καὶ γονιμοποιόν, μέσα εἰς τὸν Ἐθνικὸν κατακλυσμὸν - τὴν ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅταν ὁ Πορθητῆς εἰσηλθεν εἰς τὰ παλάτια τῶν Αὐτοκρατόρων, λέγεται, ὅτι ἐστάθη ἐπὶ πολλὴν ὥραν, σιωπηλός. Καὶ εἶπεν ἔπειτα, μὲ βαθὴν ἀναστεναγμὸν:

— Ἡ ἀράχνη ὕφαινε τὸν ἰστόν της εἰς τὸν οἶκον αὐτὸν τῶν βασιλέων. Καί, ἀντὶ τοῦ ἄσματος τῶν φρουρῶν, ἀκούγεται ὁ θρήνος τῆς κουκουβάγιας εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἐφραουάβ!

Ἄλλ' ἐβιάσθη πολὺ ν' ἀπαγγεῖλῃ τὸν ἐπικήδειον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διότι, αὐτός, ὁ ἴδιος, ποῦ κατέλυσε τὴν Αὐτοκρατορίαν, τὴν ἀνέστησε, τὴν ἐπαύριον τῆς νίκης του, ὑπὸ νέαν ὑπέροχον πνευματικὴν μορφήν - τὴν μορφήν τῆς παραγωγῆς προνομιακῆς θέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ὅταν ἐνεχειρίσεν εἰς τὸν πρῶτον, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πατριάρχη τὴν ἀγρυπνίαν ποιμαντορικὴν ράβδον, συνεκρότε ἐκ νέου τὴν ἐνότητά τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ποῦ εἶχεν ὑποτάξει. Τὴν συνεκρότε, κάτω ἀπὸ τὸ ἱερὸν σκήπτρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνεγνώριζεν ἐμπρόκτως τὴν ὑπεροχὴν του. Ὡς βαρύτερον σφάλμα κατελόγιον οἱ ἱστορικοὶ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν τοῦ Μωάμεθ Β'. Ἄλλ' ἂν ἦτο σφάλμα, ἐπεβλήθη ἀπὸ σκληρὰν ἀνάγκην, ὑπηγορεύθη ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ κατακτητοῦ νὰ κυβερνήσῃ ἐν εἰρηῇ Ἕθνος ἀνώτερον, μὲ τ' ἄξιστα σίφι, μὲ τὰ ὁποῖα τὸ εἶχε νικήσει ἐν πολέμῳ. Ὅπως καὶ ἂν ἔξη, οὐδέποτε, ἀπὸ καταβολῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, οὔτε πρὸ, οὔτε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Βασιλίδος, οὔτε μέχρι σήμερον, εὐρέθη τόσον ὀλοκληρωτικά, τόσον σφικτὰ καὶ πειθαρχικὰ ἠνωμένος ὁ Ἑλληνισμός, ὅσον ἀκριβῶς ὅταν ἔπεσεν ἡ Αὐτοκρατορία.

Αὐτοκράτορα τῶν Ἑλλήνων, αἰχμάλωτον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Σουλτάνου, χαρακτηρίζει ὁ Μένδελσον

Βαρθόλδου, τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτός, ὁ αἰχμάλωτος αὐτοκράτωρ, καὶ τὸ ἐπιτελείον του, τὸ ἀνώτερον ἱερατεῖον, πὸν τὸν περιστοιχίζει καὶ οἱ πνευματικοὶ του Μέρραρχοι, οἱ Μητροπολίται, καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ στρατιῶταί του, οἱ Ἱερεῖς, εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, ὅλον τὸ ἀπέραντον στρατεύμα του, ἐργάζονται, εὐθύς ἀπὸ τὴν ἐπαύριον τῆς πτώσεως, διὰ τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ Γένους. Διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν λαῶν ἐμφανίζεται, μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν, τὸ φαινόμενον, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐστάθη ἀντιδραστικὴ εἰς τὴν πρόοδον τῶν φώτων, ἀλλὰ ἐκράτησεν ὑψηλὰ τὴν λαμπάδα των. Εἰργάσθη, μετὰ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς, διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ἀπὸ αὐτὴν προσδοκῶσα τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλὰ καὶ, πολὺ συχνά, ὁ ἱερωμένος καὶ ὁ δάσκαλος, ὁ ἐθνικὸς παιδαγωγός, εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ὅπως ἀργότερα, ὅταν ἔλθῃ ἡ μεγάλη ἡμέρα τῶν θαυμάτων, ὁ ἴδιος θὰ γίνῃ μάστιγος καὶ ἥρωος τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, εἰς φάλαγγα ὀλόκληρον αἱματωμένων ράσων, πὸν ἐκάησαν ὅλα εἰς τὴν πελωρίαν πυρκαϊάν τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως. Καὶ εἶναι ἀκριβῶς ἐδῶ τὸ σημεῖον, πὸν πρέπει νὰ σαρωθοῦν αἱ ἀστοχοὶ γνώμαι, ὅτι τὸ Εἰκοσιένα ἔλαβε τὴν ἐμπνευσίν του ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. Ἡ ἐπανάστασις ἐκείνη, κοινωνικὴ πρωτίστως, εἶχε καὶ σαφεστάτην ἀντικληρικὴν ἀποχρωσιν. Ἀλλὰ τὴν σημαίαν τοῦ Εἰκοσιένα ὑψωσαν καὶ ἐκράτησαν χέρια Ἐπισκόπων...

ΔΙΑΤΙ ΣΤΕΡΟΥΜΕΘΑ ΜΟΡΦΩΜΕΝΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

Ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἀνάγκην μορφωμένου κλήρου ἀξίου τῆς ἀποστολῆς του καὶ ἱκανοῦ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν καὶ τῶν περιστάσεων εἶναι φανερόν· οὐδεὶς δὲ—εἴτε ἐν τὸς τῆς Ἐκκλησίας οὗτος εὐρίσκειται, εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς—θὰ εὐρεθῇ σήμερον νὰ ἐκφέρῃ διάφορον γνώμην. Ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ἱερεὺς ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ στοιχειὰ τινὰ γραμματικὰ καὶ νὰ ἔχη ἡθος πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν τελετουργικῶν του μόνον καθηκόντων, δὲν ἰσχύει πλέον. Δὲν ἰσχυε οὔτε πρὸ ἑκατονταετίας ἀκόμη, ὅτε, διὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν λόγῳ τῆς δουλείας παχυλὴν ἀμάθειαν τοῦ κλήρου, ὁ Μέγας Διδάσκαλος τοῦ γένους καὶ «σέμνωμα τῆς Ἐκκλησίας» Νεόφυτος Δούκας ἠγωνίζετο διὰ τὴν ἴδρυσιν Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς «πρὸς παιδείαν τῶν ἱερέων, εἴγ' ἱερεὺς φερόνυμος ὢν, πατήρ ἐστι καὶ ἰδία ἐκάστου, καὶ ὅλης πόλεως, διαλλακτῆς παθῶν ἀγρίων, διδάσκαλος εἰρήνης, ὁδηγὸς πρὸς ἀρετὴν». Πολὺ περισσότερον ἀποτελεῖ αἴτημα τῆς σημερινῆς ἐποχῆς ὁ κληρικὸς νὰ εἶναι μορφωμένος καὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκκληρώσῃ τὸν προορισμὸν του, ὄχι μόνον ὡς λειτουργοῦ, ἀλλὰ, πρὸ παντός, ὡς διδασκάλου καὶ πνευματικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ εἰς τὸν τόμῳ του ἡγέτου.

Εἶναι, ἐν τούτοις, ἄξιον παρατηρήσεως, ὅτι καὶ

μετὰ ὑπερεκατονταετῆ ἐλεύθερον ἐθνικὸν βίον ἐξακολουθοῦμεν νὰ μὴ ἔχωμεν πεπαιδευμένον κλῆρον. Καὶ ὅμως, καὶ δύο Πανεπιστημιακαὶ Θεολογικαὶ Σχολαὶ ὑπάρχοντες καὶ παντὸς τύπου Ἐκκλησιαστικαὶ Σχολαὶ ἐλειτούργησαν καὶ λειτουργοῦν καὶ πάσης μορφῆς Ἱερατικὰ Φροντιστήρια ἐδοκιμάσθησαν.

Ὑπὸ πολλῶν ὑπεστηρίχθη, ὅτι ἡ ἔλλειψις μισθοῦ δὲν προσεῖλκεν εἰς τὸν κλῆρον πεπαιδευμένους, οἵτινες ἀπηχθάνοντο τὸν τρόπον ἐξοικονομήσεως τῶν μέσων διαβιώσεως διὰ τῆς οὕτω ἀποκληθείσης «ἱερατικῆς ἐπατείας» καὶ «ἀργυρολογίας». Ἀλλ' ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ὁ κλῆρος εἶναι ἐμμισθός, καὶ ὅμως ἐξακολουθοῦμεν νὰ μὴ ἔχωμεν μορφωμένον κλῆρον καὶ δὲν παρατηρεῖται προσέλευσις τοιούτων καὶ ἐνταξίς εἰς τὰς τάξεις αὐτοῦ.

Καὶ τὸ περιεργότερον. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πτυχιούχους τῶν λαϊκῶν ἀποφοίτων τῶν Ἱερατικῶν Φροντιστηρίων, ἅτινα ἰδρύθησαν εἰδικῶς διὰ τὴν ἐπ' ἀνδρῶσιν καὶ στελέχουσιν τοῦ κλήρου, παρατηρεῖται ἐκ πολλοῖς διαρροὴ καὶ ἀποφυγὴ προσελεύσεως εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου.

Εἶναι, λοιπόν, φανερόν, ὅτι ἄλλοῦ πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ἡ αἰτία τοῦ παραδόξου τούτου φαινομένου καὶ ὁ τρόπος διορθώσεως. Μετὰ ὀδηγὸν τὴν πλουσίαν πείραν τοῦ παρελθόντος θὰ στρέψωμεν τὴν προσοχήν μας πρὸς τρία σημεῖα τοῦ προβλήματος: πρὸς τὸν τύπον τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, πρὸς τὸ πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκυριάρχει, καὶ πρὸς τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον σημεῖον, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς πείρας τοῦ παρελθόντος καὶ διὰ λόγους ψυχολογικοὺς καὶ παιδαγωγικοὺς, νομίζω, ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ περιορισθῶμεν εἰς μίαν μόνον μορφήν ἐκκλησιαστικῆς παιδείας. Οὔτε δηλ. εἰς τὸν τύπον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὰ Ἱερατικὰ Φροντιστήρια. Πρέπει νὰ γίνῃ συνδυασμὸς ἀμφοτέρων, Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς καὶ Ἱερατικῶν Φροντιστηρίων, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ συνεχίζοντες τὰς σπουδὰς των οἱ τρόφιμοι τῶν Ἐκκλ. Σχολῶν. Τοιαῦτα Ἐκκλησιαστικὰ Κολλέγια ἢ Ἐκκλησιαστικὰ Ἀκαδημίαι δὲν πρέπει νὰ εἶναι περισσότεραι τῶν δύο: μιᾶς εἰς Ἀθήνας (τῆς Ριζαρείου) καὶ τῆς ἐτέρας εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου καὶ αἱ Παν. Θεολογικαὶ Σχολαί, μετὰ ἑκατονταετῆ κατώτερον ἐκκλ. κύκλον καὶ τετραετῆ ἀνώτερον τοιούτων. Εἰς τὸν ἀνώτερον θεολογικὸν κύκλον θὰ φοιτοῦν μόνον οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ προσέλθουν εἰς τὰς τάξεις τοῦ κλήρου διὰ τὰς πόλεις καὶ πρὸς στελέχουσιν τοῦ ἀγάμου κλήρου. Παράλληλως διὰ τοὺς ἱερεῖς τῶν χωρίων καὶ διὰ τὰς ἀμέσους ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας θὰ λειτουργοῦν μόνον τρεῖς μετὰ τριετῆ κύκλον Ἱερατικαὶ Ἀκαδημίαι ἀπὸ τελειοφοίτους γυμνασίων καὶ μετὰ ἴδιον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, διάφορον τῶν διὰ τὰς πόλεις κληρικῶν. Οἱ τρόφιμοι τῶν ἐκκλ. τούτων ἐκπαιδευτηρίων θὰ ἀποστελλῶνται μόνον ἀπὸ ἐκάστην τῶν Μητροπόλεων ἐκ περιτροπῆς καὶ ἀναλόγως τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν, ὧν θὰ διατελοῦν ὑπότροφοι.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις, διαγράφουσαι τὴν γενικὴν γραμμὴν κατευθύνσεως μόνον, δὲν ὑπεισόχονται εἰς λεπτομερείας ὁργανώσεως καὶ προσόντων.

Πρέπει ὅμως νὰ τονισθῆ, ὅτι καὶ ἡ ὑποδεικνυ-
μένη αὐτῆ μορφῆ ἐκκλ. ἐκπαιδεύσεως **θὰ ἀποτύχη**,
ἐὰν στεροῖται ἐκκλ. πνεύματος, τὸ ὅποιον ἔλειπε καὶ
λείπει ἀπὸ τοὺς μέχρι τοῦδε λειτουργήσαντας καὶ λει-
τουροῦντας τύπους τῆς ἐκκλ. παιδείας. Τοῦ ἐκκλ.
αὐτοῦ πνεύματος καὶ ἐμπνεύσεως ἱερατικοῦ ζήλου καὶ
ὀρθοδόξου πνοῆς φορεὺς δὲν δύναται νὰ εἶναι μόνον
ὁ ἐκάστοτε Διευθυντής, ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν προσω-
πικὸν καὶ τὸ ὄλον περιβάλλον καὶ **ἰδίᾳ** τὸ θεομὸν
καὶ ἄμεσον ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἐπισήμως.

Ἡ Ἐκκλησία, πρέπει νὰ ὁμολογηθῆ, ἐνδιαφερόθη
καὶ ἐνδιαφέρεται ζωηρότατα διὰ τὸν Κλήρον, ὅσον
εἶναι εἰς αὐτὴν δυνατόν, καὶ μισθὸν ἐξευροῦσα καὶ
ἀσφαλίσασα αὐτὸν μὲ ἰσχυρὸν οἰκονομικὸν ὀργανι-
σμόν, τὸ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀλλὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἔλειψεν ἐπι-
σήμως δι' ἐκείνους, οἱ ὅποιοι προαλείφονται διὰ τὸν
κλήρον. Διὰ τοὺς ἐκάστοτε φοιτῶντας—δι' ἕνα ἕκα-
στον χωριστὰ καὶ διὰ τὸ σύνολον—εἰς τὰ ἐκκλησια-
στικὰ ἐκπαιδευτήρια, ἐὰν θέλωμεν νὰ προσέλθουν εἰς
τὸν κλήρον, πρέπει νὰ ἐνδιαφεροθῆ ἀμέσως ἡ Ἐκκλη-
σία ἐπισήμως διὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ δι' ἐνὸς
ἐκάστου τῶν Ἱεραρχῶν. Οὐδεὶς τρόφιμος πρέπει νὰ
ἀγνοῇ, ὅτι προορίζεται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν—ὅπως
οἱ φοιτῶντες εἰς τὰς στρατιωτικὰς σχολὰς γνωρίζουν,
ὅτι προορίζονται διὰ τὸν στρατὸν—καὶ μάλιστα δι'
ὠρισμένην Μητροπόλιν, ἣν καὶ πρέπει νὰ ὑπηρετῆ
κατὰ τὸν χρόνον τῶν διακοπῶν καὶ πρέπει νὰ γνω-
ρίζῃ, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν του δὲν θὰ
ἐγκαταλειφθῆ. Οὔτε δηλ. ὁ τρόφιμος πρέπει νὰ ἀγνοῇ
τὸν, δι' ὃν προπαιδεύεται, σκοπὸν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ
Ἐκκλησία νὰ ἀγνοῇ πόσους προορίζει καὶ διαθέτει
ἐκάστοτε διὰ τὴν στελέχασιν τῶν μελῶν τῆς καὶ νὰ
ἀδιαφορῆ δι' αὐτούς.

Τὰ σημεῖα αὐτὰ εἶναι σημαντικώτατα ἀπὸ ψυχο-
λογικῆς καὶ παιδαγωγικῆς πλευρᾶς. Ταῦτα σημαίνουν
προσανατολισμὸν ἀσφαλῆ τῶν τροφίμων ἐκ τοῦ θεο-
μοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐθισμὸν εἰς
τὸ ἱερατικὸν των στάδιον.

Δεδομένου δ' ὄντος, ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν σπουδα-
στῶν προέρχονται ἀπὸ πτωχὰς οἰκογενεῖας, ἡ γνάσις
τῆς ὡς ἄνω οἰκονομικῆς ἐξασφαλίσεως κατὰ τὴν διάρ-
κειαν τῶν σπουδῶν των καὶ μετ' αὐτὰς διαθέτει εὐ-
μενῶς τοὺς τροφίμους καὶ λύει δι' αὐτούς τὸ πρό-
βλημα τῆς μετὰ ταῦτα σταδιοδρομίας των. Ἐπὶ
πλέον δὲν νομίζω σκόπιμον καὶ ἠθικῶς ὀρθὴν τὴν
παροχὴν δωρεὰν τῆς σπουδῆς. Δὲν πρέπει δηλ. νὰ
νομίζῃ ὁ τρόφιμος, ὅτι δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωμένος
νὰ ἀποδώσῃ τὰ τροφεῖα. Καὶ ἠθικῶς ἐπιβάλλεται καὶ
κατὰ τὰ ἀλλαχοῦ κρατοῦντα πρέπει ὁ προοριζόμενος
ὡς ἱερεὺς νὰ γνωρίζῃ, ὅτι ὑποχρεοῦται ἠθικῶς νὰ
ἀποσβέσῃ τὰ τροφεῖα διὰ μιᾶς ἀσημάντου, ἀσημαν-
τοτάτης, καὶ τυπικῆς κατ' ἔτος δόσεως πρὸς ἀπόσβε-
σιν τῶν τροφείων.

Ἐνιαία καὶ μόνιμος κατεύθυνσις καὶ μορφῆ ἐκ-
κλησιαστικῆς παιδείας, διεπομένης ὑπὸ ὀρθοδόξου ἐκ-
κλησιαστικοῦ πνεύματος μὲ ἄμεσον τὸ ἐνδιαφέρον
τῆς Ἐκκλησίας νομίζω, ὅτι θὰ ἀποδώσῃ ἀγλαω-
τέρους καρπούς. **ΣΟΦΟΚΛΗΣ Δ. ΛΩΛΗΣ**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐπὶ μιᾶς συζητήσεως.

Τὸ ὑπὸ τῆς «Κιβωτοῦ» τεθὲν ἐρώτημα «Ἐνορία
ἢ αἵθουσα;» συζητεῖται ἀπὸ τῶν στηλῶν αὐτῆς μετὰ
ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος, πολλὰ δ' εἶναι αἱ ἄξια προ-
σοχῆς γνώμαι, αἵτινες ἐξηνέχθησαν, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ
ἐρωτήματος τούτου, περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ὀργανώ-
σεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῶν ἐνοριῶν, περὶ τῶν
συναφῶν πρὸς τὴν ὀργάνωσιν ταύτην προβλημάτων
καὶ δυσχερειῶν, περὶ τῆς ὠφελιμότητος τῆς ὑπὸ τῶν
ιδιωτικῶν χριστιανικῶν ὀργανώσεων συντελουμένης
ἀναλόγου ἐργασίας κ.λ.π. Εἰς ὅλην ὁμοῦ αὐτὴν τὴν
καλὴν συζήτησιν ἔχει ἐμφιλοχωρήσει μία βασικὴ παρε-
ξήγησις, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἀρθῆ, ὡς ἄλ-
λωστε ἐκ τῆς προόδου τῆς συζητήσεως ἐξάγεται. Ἡ
παρεξήγησις αὕτη ἀνάγεται εἰς τὸ ὅτι, ἡ «αἵθουσα»
—ὅπως ἐτέθη τὸ ἐρώτημα—θεωρεῖται ὡς μὴ δυνα-
μένη νὰ χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἐνοριακῆς
δράσεως, ὡσεὶ θὰ ἦτο δυνατόν ἅπασαι αἱ ἐκδηλώσεις
τῆς δράσεως ταύτης νὰ διεξάγωνται μόνον ἐν τῷ ναῷ!
Ἐπισημωθῆ ἰσχυρῶς ὅτι διὰ τοῦ ἐγκριθέντος
ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἐπισήμου προγράμματος τῶν
Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλά-
δος προβλέπεται—καὶ πολὺ ὀρθῶς—ἡ παρ' ἐκάστη
ἐνορία ἴδρυσις αἰθούσης ἢ αἰθουσῶν πρὸς στέγασιν
τοῦ κατηχητικοῦ ἔργου τῆς ἐνορίας, εἰς πολλὰς δὲ
τῶν Ἱ. Μητροπόλεων ἔχουσιν ἤδη ἰδρυθῆ ὑπὸ τῆς
Ἐκκλησίας τοιαῦται αἵθουσαι καὶ χάριν τῶν ἐνηλί-
κων, διότι προφανῶς ὑπάρχουν καὶ πνευματικαὶ
δράσεις, διὰ τὰς ὁποίας δὲν εἶναι ὁ ναὸς ὁ καταλ-
ηλότερος χώρος πρὸς διεξαγωγὴν των. Οὐδένα, ἄρα,
λόγον ἔχει ἡ ἀντιδιαστολὴ τῆς «αἰθούσης» πρὸς τὴν
«ἐνορίαν» καὶ ἐσφαλμένως ἐξεληφθῆ ἡ «αἵθουσα»
ὑπὸ τινων ἐκ τῶν συζητητῶν ὡς ὁ τόπος τῆς δρά-
σεως μόνων τῶν ιδιωτικῶν θρησκευτικῶν ὀργανώ-
σεων. Ἀλλὰ, καὶ περὶ τούτων ἐὰν πρόκειται, πάλιν
εἰς προφανῆ παρεξήγησιν περιπίπτουσιν ὅσοι, τυ-
χόν, ἐκλαμβάνουσι τὸ ἔργον τῶν ιδιωτικῶν ὀργανώ-
σεων ὡς δυνατόν νὰ ὑποκαταστήσῃ τὸ ἔργον τῆς
ἐνορίας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῆ
ἐπίσης, ὅτι δὲν νοεῖται ἡ ὑπαρξίς ιδιωτικῆς, οἰασ-
δήποτε, θρησκευτικῆς ὀργανώσεως, ἥτις θὰ ἐτόλμα
ν' ἀγνοῆσῃ τὸ ἐπίσημον πνευματικὸν ἔργον τῆς ἐνο-
ρίας, διασπᾶσα μάλιστα, τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν,
οὐδεμία δ' ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι οὐδὲν ἀληθῶς πι-
στὸν ὀρθόδοξον μέλος οἰασδήποτε ιδιωτικῆς ὀργανώ-
σεως θὰ διανοεῖτο κἂν ν' ἀρνηθῆ τὴν εἰς τὸ ἐνο-
ριακὸν ἔργον συμμετοχὴν του· ἀλλ' οὔτε ἐάν, κατὰ
παρεξήγησιν οἰανδήποτε ἢ ἐκ ζήλου «οὐ κατ' ἐπί-
γνωσιν» θὰ ὑπῆρχον ἄτομα, τυχόν, οὕτω σκεπτό-
μενα, θὰ ἦτο δυνατόν εἰς ὄντως ὀρθόδοξον ὀργάνω-
σιν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ μέλη τῆς μίαν τοιαύτην ἀν-
τιδιαστολὴν τοῦ ἔργου τῆς πρὸς τὸ ἐπίσημον ἔργον
τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ὁποίου πάντες ὀφείλουσι νὰ
εἶναι συμμετοχοὶ καὶ συνεργοί. Ὡς πρὸς τὴν Ἀπο-
στολικὴν Διακονίαν, τέλος, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῆται,
ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ, ὡς γνωστὸν, ἐπίσημον τῆς Ἐκ-
κλησίας ὄργανον καὶ ὄχι ἰδιαιτέραν ὀργάνωσιν.

Τὰ «Καλλιστεία».

Τὸ ὅτι ὑπάρχουν καὶ παρ' ἡμῶν ἄνθρωποι ἀδιαφοροῦντες διὰ τὰ μέσα τῆς προσελκύσεως πελατείας καὶ ἄτομα, νεαρωτάτης μάλιστα ἡλικίας, εὐκόλως δυνάμενα νὰ γίνωσι θύματα μιᾶς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως, δὲν εἶναι ἐκπληκτικόν. Τὸ νὰ ὑπάρχουν ὅμως γονεῖς συμμεριζόμενοι καὶ ὑποβοηθοῦντες τὴν φθοροποιὸν αὐτὴν φιλοδοξίαν τῶν νεαρῶν τέκνων των καὶ ν' ἀνέχονται τὴν ἐν ἡμιγύμνω καταστάσει δημοσίαν παρέλασιν τῶν θυγατέρων των καὶ τὸ νὰ εὐρίσκονται σοβαροὶ ἄνθρωποι, καὶ δὴ καὶ τὴν ἄρχουσαν τοῦ τόπου τάξιν ἐκπροσωποῦντες, σοβαρῶς ἀσχολούμενοι περὶ τὴν διαφήμισιν τῶν δυστυχῶν θυμάτων τῆς ἀσυνειδησίας τῶν μὲν καὶ τῆς μοιρίας τῶν δέ, εἰς ἓνα τόπον φιλοδοξοῦντα νὰ εἶναι σοβαρὸς καὶ μὲ τόσα σοβαρὰ προβλήματα βεβαρημένον, εἶναι ἐκ τῶν μάλλον παραδόξων καὶ ἀκατανόητων. Τὸ ἀκατανόητον τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἀηδὲς θέαμα ἐμφανίζει κατ' αὐτὰς ὁ τόπος μας μὲ ὅσα συντελεσθήσαν καὶ ἐξακολουθοῦν σιτηλούμενα περὶ τὰ τελευταῖα «Καλλιστεία», τὰ ὁποῖα ἐπρωτοτύπησαν καὶ κατὰ τὸ ὅτι μετέσχον αὐτῶν καὶ μαθήτρια ἀκόμη τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἄνευ οἰασθήποτε ἀντιδράσεως ἢ διαμαρτυρίας τῶν ὑπευθύνων δι' αὐτὴν, καὶ τὰ ὁποῖα ἀκόμη ἀπασχολοῦσιν ἀνωτάτους τοῦ Κράτους λειτουργοὺς μὲ τὰς θροιαμβευτικὰς τῶν θυμάτων των δεξιώσεις καὶ ἐπιδείξεις, τῶν ὁποίων τὸ τέρμα δὲν φαίνεται ἐγγύς, εἰς τρόπον ὥστε καὶ τὸ ἐμπόριον τοῦ ἐντύπου χάρτου νὰ διεξάγεται μὲ τὸν περὶ τὰ ἡμίγυμνα συναγωνισμόν, ὅστις θροιαμβεύει, πράγματι, ἐπὶ τῶν ταλαιπώρων ἡμερῶν μας... Τί πρῶτον καὶ τί ὕστερον νὰ ἐλεεινολογήσῃ τις;

Ὁ κύριος συντελεστὴς τῆς εἰρήνης.

Ἡ ἀσυνφωνία τῶν Μεγάλων Δυνάμεων καὶ ἡ ἐπιδείνωσις τῆς παγκοσμίου καταστάσεως ὁδηγοῦν βλοπὴν καὶ περισσότερον τοὺς πιστοὺς ὄλων τῶν θρησκειῶν καὶ τῶν ὁμολογιῶν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, μόνον ἐὰν οἱ πιστεύοντες εἰς Θεὸν ἐνώσουν τὰς προσευχὰς των ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὴν εἰρήνην, δύναται νὰ ἀναμένουν εἰρηκτικὴν ἐκβασιν εἰς τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο εἰς τὴν Προσωρινὴν Αἴθουσαν Προσευχῆς τοῦ ἡμιελοῦς κτιρίου τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν, ἐν Νέα Ὑόρκη, ἐξακόσια ἄτομα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὄλων τῶν θρησκευτικῶν καὶ δογματικῶν ἀποχρώσεων, ἀπηύθυναν προσευχὰς κατὰ τὴν 9ην Φεβρουαρίου 1951, ἥτις εἶχεν ὁρισθῆ ὡς παγκόσμιος ἡμέρα Προσευχῆς. Ἦτο περίεργον, ἀλλὰ καὶ ἀκρως συγκινητικὸν τὸ θέαμα Ἰνδουιστῶν, Μουσουλμάνων, Κουακέρων, Ἀγγλικανῶν, Ὀρθοδόξων, Καθολικῶν κτλ., ὁμιλοῦντων ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ τὴν παγκόσμιον γλώσσαν ὄλων τῶν θρησκειῶν — τὴν προσευχὴν. Παρόμοιαι συγκινητικὴς οἰκουμενικῆς χαρακτῆρος ἔλαβον χώραν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὴν αἴθουσαν προσευχῆς τῶν Ἡν. Ἐθνῶν ἐν Λέικ Σαξέξ. Ἐξ ἄλλου τὸν παρελθόντα Νοέμβριον, κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν παρὰ τῇ Γραμματείᾳ τῶν Ἡν. Ἐθνῶν, ἄμα τῇ ἐνάξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως ἐν Παρισίοις, ἐνεκαίνισθη Αἴθουσα Προσευχῆς ἐν τῷ Palais de Chaillot, τὸ δὲ δεύτερον στοιχεῖον τῆς ἐκ πενήκοντα ἔσθρων συνισταμένης ἡμερησίας διατάξεως τῆς Συνελεύσεως συνίστατο εἰς ἐνὸς λεπτοῦ σιωπηρῶν προσευχῇ ἢ περισυλλογῇ. Ἡ ἀμερικανικὴ ὁργάνωσις «Δαῖκοι δι' ἓνα Χριστιανικὸν Κόσμον» ἐξαπέστειλεν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους ὄλων τῶν ἐθνῶν καλοῦσα αὐτοὺς εἰς τὴν αἴθουσαν προσευχῆς τοῦ μεγάρου τῆς συνελεύσεως. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου προτρέπονται οἱ ἀνά

τὸν κόσμον πιστοὶ ὅπως καὶ οἱ ἴδιοι προσευχηθοῦν καὶ τοὺς ἐθνικοὺς ἀντιπροσώπους των δι' ἐπιστολῶν παροτρύνουν νὰ πράττουν τὸ αὐτὸ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Συνελεύσεως ἐν τῇ εἰδικῇ αἰθούσῃ τοῦ μεγάρου.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Αἱ ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Ἁγίου Πάσχα διακοπεῖσαι ἐργασίαι τῆς Ἱ. Συνόδου θὰ ἐπαναληφθῶσι τὴν προσεχῆ Τρίτην, ὅην ἀρξαμένου μηνός.

Σημ. Τὸ ἐν σελίδι 138 τοῦ προηγουμένου φύλλου περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Συνοδικῶν Ἐγκυκλίων χρονικὸν διορθωτέον ὡς ἑξῆς: «Ἀκολουθῶς ἀπεφασίσθη ὅπως ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Ὑδρας ἀσχοληθῇ μὲ τὴν ταξινόμησιν καὶ λοιπὴν ἐργασίαν πρὸς ἐκδοσιν ἀπασῶν τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1900 μέχρι σήμερα ἀπολυθειῶν ἐγκυκλίων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου».

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Κατὰ τὴν ἁγίαν καὶ Μεγάλην Ἑβδομάδα ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν: εἰς τὰς ἀκολουθίας τοῦ «Νυμφίου» τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῖων καὶ τῇ Τρίτῃ ἑσπέρας εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων Παθῶν τῆς Μ. Πέμπτης, καθ' ἣν ἀνέγνω τὸ «Εὐαγγέλιον τῆς Διαθήκης» εἰς τὸν ἑσπερινὸν τῆς ἀποκαθηλώσεως καὶ εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἐπιταφίου, τῇ Μ. Παρασκευῇ.

— Ὡσαύτως ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ἐτέλεσε τὴν νύκτα τοῦ Μ. Σαββάτου τὴν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως, εἰς ἣν παρέστησαν οἱ Βασιλεῖς, τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρχαί, καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐτέλεσε τὴν θείαν Μυσταγωγίαν συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου Βοηθοῦ Ἐπισκόπου Εὐρίπου κ. Ἀλεξίου.

— Τῇ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ὥραν 11 π. μ. ἡ Α. Μακ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μεταβάς ἐν ἐκκλησιαστικῇ πομπῇ εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναόν, προέστη τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἀγάπης, μεθ' ὧν ἐπανελθὼν μετὰ τῆς αὐτῆς πομπῆς εἰς τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν Μέγαρον, διένημεν ἰδιοχείρως, κατὰ τὸ ἔθιμον, τὰ πασχαλινὰ φά πρὸς τὸν ἱερὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν.

— Τῇ 10ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Οἴκου Κωφαλάλων καὶ Ἐκπρόσωπον τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, μεθ' ὧν συνεσκέφθη ἐπὶ ζητημάτων ἀφορῶντων εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ιδρύματος.

— Τῇ 12ῃ λήξαντος μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος μεταβάς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν μετέσχε συσκέψεως ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παραχωρήσεως ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων πρὸς ἀποκατάστασιν ἀκτημόνων. Τῆς συσκέψεως μετέσχον ἀπὸ μέρους μὲν τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Λαρίσης κ. Δωρόθεος, Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος, Κρήτης κ. Εὐμένιος, οἱ ἐνταῦθα εὐρισκόμενοι ἐκπρόσωποι τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος καὶ Περγάμου κ. Ἀδαμάντιος καὶ ὁ τέως ὑπουργὸς κ. Κ. Τσάτσος, ἐκ μέρους δὲ τῆς Πολιτείας ὁ προεδρεύων τῆς Κυβερνήσεως κ. Σοφοκλῆς Βενιζέλος, οἱ ὑπουργοὶ κ.κ. Ἀλαμανθῆς καὶ Βαρβούτης, ὁ Γεν. Διευθυντὴς τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κ. Θ. Μερτικόπουλος καὶ ὁ Διευθυντὴς Ἐποικισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας κ. Κατσούλης.

— Τῇ 14ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ἡ Α. Μακ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη ἀντιπροσωπείαν τῶν ἐξ Ἀμερικῆς ὁμογενῶν ἐκδρομῶν τῆς ὁργανώσεως ΑΧΕΠΑ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κ. Κατσιλίμπα, ἥτις ὑπέβαλεν πρὸς τὴν Α. Μακ. τὰ σεβάσματα τῶν ἐκδρομῶν.

— Κατὰ τὸ μέχρι τῆς 22ας λήξαντος μηνὸς διάστημα ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Λαρίσης κ. Δωροθέου καὶ Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου, τοῦ προέδρου τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Παπαηλιού, τοῦ ὑπουργοῦ κ. Βαρθολομαίου, τοῦ Βιομηχάνου κ. Τεμπούλου, τοῦ Ἀμερικανοῦ κ. Nicola Lemprignon, ἐκπροσώπου τῆς Ὄργανώσεως Save the Children Federation, συνοδευόμενου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀλεξοπούλου, τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἐθναρχίας Κύπρου κ.κ. Λοιζίδου καὶ Κουμπαρίδου καὶ τῶν Νομαρχῶν Ἰωαννίνων, Κομοτινῆς, Ἄρτης, Χανίων, Χαλκιδικῆς καὶ Μεσσηνίας, τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ.κ. Γ. Ράμου, Νικ. Λούβαρη καὶ Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου καὶ Θεσσαλονικῆς κ. Β. Ἐσχάρου, τοῦ βουλευτοῦ κ. Βλαχοθανάση, τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν κ. Βρανοπούλου καὶ τοῦ Ναυάρχου κ. Χαλκιοπούλου.

— Τῇ 13ῃ λήξαντος μηνὸς ἡ Α. Μακ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐπεσκέφθη κατ'οἶκον τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Ν. Πλαστήραν.

— Τὴν πρωΐαν τῆς Τετάρτης τοῦ Πάσχα, 23 λήξαντος, ἡ Α. Μακ. ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς εἰς Ἰωάννινα.

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ εἰς ΚΠολιν. Σεπτῆ προσκλήσει τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκ. Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρα οἱ δόμτιμοι καὶ οἱ τακτικοὶ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀπῆλθον τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου (22 Ἀπριλίου) ἀεροπορικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κοσμητοροῦ κ. Π. Τρεμπέλα, πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου καὶ τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, ὡς φιλοξενούμενοι τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Τὸν ἕμιλον τῶν καθηγητῶν συνώδευσεν καὶ ὁ Πρύτανης τοῦ Παν/μίου κ. Κ. Μουτούσης. Μετὰ τῶν καθηγητῶν συναπῆλθε καὶ ὁμάς φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝ)ΠΟΛΕΩΣ

Μητρόπολις Κῶ. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Φεβρουαρίου ἤρξατο ἐκδιδόμενον προνοία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κῶ κ. Ἐμμανουὴλ μηνιαίον Δελτίον τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κῶ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐκκλησιαστικὴ Κῶς» τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι—ὡς ἀναγράφεται ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ τοῦ πρώτου φύλλου—ἡ ψυχικὴ ἐν Χριστῷ ἐπικοινωνία πρὸς πάντα τὰ πνευματικὰ τῆς Μητροπόλεως τέκνα πρὸς μετάγγισιν εἰς αὐτὰ σταγόνων πνεύματος Χριστοῦ καὶ παλμῶν ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ δράσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μητροπολίτου Ἡλιοπόλεως καὶ Θείρων Γενναδίου. Ἡ ὀριστικὴ διαμόρφωσις τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι Σύνοδος, ἐξ ἀφορμῆς τῆς 1500ῆς ἐπετηρίδος τῆς Δ' Οἴκουμενικῆς Συνόδου (451—1951). Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ὁρθοδοξίας». Ἰσταμπούλ 1952. Ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ Τυπογραφείου (σελ. 51).

Σκλαβωμένη Ἠπειρος. Τί πρέπει νὰ γνωρίζουν αἱ τίμια συνειδήσεις τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων. Ἀθήναι 1951 (σελ. 69).

Παναγιώτου Κ. Χρήστου, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης. Ὁ μέγας κανὼν τοῦ Ἀνδρέου Κρήτης. Ἐκδοτ. Οἶκος Τριανταφύλλου. Θεσσαλονίκη 1952 (σελ. 51).
Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ χριστιανικὸς βίος ὡς ἁγίων κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκκλησιαστικὴν φιλολογίαν. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ποιμένων». Μυτιλήνη 1951 (σελ. 20).

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἀπόστολος Βαρνάβας. Ἀθήναι 1951 (σελ. 61).

Τοῦ αὐτοῦ, «Ἰσόψυχος» φιλ. 2 τόμ. Reprint from

«Journal of Biblical Literature» vol. LXX Part IV, 1951.

Σάββα Νανάκου θεολόγου-καθηγητοῦ, Ἐνα στίγμα τοῦ πολιτισμοῦ μας ἢ βλασφημία. Ἐκδοσις δευτέρα, ἐπιτυχημένη. Ἀθήναι 1952 (σελ. 49).

Οἱ βασιλικοὶ ἔθρανοι στὴν ὑπηρεσία τοῦ Ἔθνους: «Πρόνοια συμμοριοπλήτων» ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως. Μετ' εἰκόνων (σελ. 29).

Δημ. Χ. Ἀντύπα (Γιβερίου Γράζου) δικηγόρου παρ' Ἀρείῳ Πάγῳ, Ἀστραπαὶ ἐν ζῳφῳ. Ἀθήναι 1952 (σελ. 62).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας

Προκειμένου νὰ πληρωθῶσιν αἱ κεναὶ θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἱερῶν ἐνοριακῶν ναῶν: 1) ἁγίου Ἀθανασίου Καλοβρούτζης—Ναυπακτίας καὶ 2) ἁγίου Νικολάου Ἀνιάδος—Εὐρυτανίας, καλούμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ταύτας ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά.

Ἐν Ναυπάκτῳ τῇ 26 Μαρτίου 1952.

† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας Χριστοφόρος

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἐλασσῶνος

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενοῦν ἐφημερικῶν θέσεων 1) ἁγίου Νικολάου Λουτροῦ, 2) ἁγ. Δημητρίου Κεφαλοβρούσου, 3) ἁγ. Δημητρίου Φαρμάκης, 4) ἁγ. Τριάδος Γερανείων, 5) ἁγ. Δημητρίου Κρυοβρύσης, 6) ἁγ. Τριάδος Σκαμνιάς καὶ 7) Κοιμ. Θεοτόκου Κλεισοῦρας τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, καλούμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ταύτας καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Ἐλασσῶνι τῇ 10ῃ Ἀπριλίου 1952

† Ὁ Ἐλασσῶνος Καλλίνικος

Ἱ. Μητρόπολις Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας

Στερουμένης τῆς ἐνορίας Βεργουβίτης τακτικῶν ἐφημερίων, καλούμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2200 «περὶ ἱ. ναῶν καὶ ἐφημερίων» προβλεπόμενα πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν ὑποψηφίων.

Ἀγίον τῇ 12 Ἀπριλίου 1952.

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας Ἀγαθόνικος

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκός

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΕΜΜΑΝ. Γ. ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ

Πρωτοπρεσβύτερος—Κατηχητῆς

*Υπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰαίου 1.